

واکاوی راهبرد امنیت و آرامش از دیدگاه مقام معظم رهبری

فریبا شایگان^۱، ناهید حسینی^۲، محمدعلی عامری^۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۳/۱۱
تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۹/۰۸

از صفحه ۳۳ تا ۷۲

پژوهش نامه نظم و امنیت انتظامی، سال یازدهم،
شماره چهارم (یابی و چهارم)، زمستان ۱۳۹۷

چکیده

مقدمه: امنیت جزء جدایی‌ناپذیر در هر جامعه و راهبردهای امنیتی، مسیر رسیدن به آن است. تحلیل راهبردی سازمان‌ها در حوزه امنیت به‌ویژه نیروی انتظامی در تأمین امنیت جامعه امری ضروری است. این مقاله با هدف واکاوی بیانات و دیدگاه‌های مقام معظم رهبری سعی دارد تحلیل راهبردی در حوزه امنیت جامعه از سوی ناجا را ارائه دهد.

روش: این پژوهش با روش تحلیل اسنادی از نوع تحلیل محتوای کیفی ساختار و تحلیل عام است که با استفاده نظام‌مند و منظم از داده‌های اسنادی و مطالب مرتبط با موضوع به کشف و طبقه‌بندی و ارزیابی داده‌ها پرداخته است. داده‌ها بر اساس متون مرتبط در کتابخانه‌ها، مراکز و سازمان‌های پژوهشی، سخنرانی‌های ثبت‌شده در پایگاه‌های داده‌های علمی، پایگاه‌های مرتبط با انتشارات آثار پژوهشی، آرشیوهای الکترونیکی مجلات و روزنامه‌ها، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ نشر و آثار مقام معظم رهبری و پایگاه مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است.

یافته‌ها: نتایج داده‌ها دربرگیرنده اصول و مبانی زیربنای تفکر راهبردی مقام معظم رهبری و اهمیت و ضرورت امنیت، زمینه‌ها و شرایط بروز آن است.

نتیجه‌گیری: تفکر مقام معظم رهبری با چشم‌انداز تمدنی و اندیشه روبه‌جلو و پویای شیعی، امنیت را امری عینی، واقعی و ضروری می‌داند که منجر به سعادت جامعه می‌شود و جهاد برای آن عزت ملی را در بر خواهد داشت. برای تحقق آرامش و امنیت در جامعه باید به عوامل داخل و خارج از مرزهای کشور از جمله رصد برنامه‌های دشمنان، هوشیاری نیروهای انقلابی و نخبگان، تقویت باور و ایمان، سبک زندگی اسلامی، قانونمندی و فساد ستیزی، تأمین مادی و روانی زندگی افراد، وحدت درونی، حضور و همراهی اقشار مردم، پیشرفت‌های علمی، عدالت عمومی و استحکام سازمان‌ها و تشکیلات دفاعی و امنیتی توجه نمود.

کلیدواژه‌ها: امنیت، آرامش، راهبرد، تحلیل راهبردی، رهبری.

۱- دکتری تخصصی جامعه‌شناسی سیاسی و استاد دانشگاه علوم انتظامی امین و عضو پیوسته انجمن دانش انتظامی.

۲- دکتری تخصصی جامعه‌شناسی گروه‌های اجتماعی و استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین (نویسنده مسئول).
n.hosseini1001@yahoo.com

۳- دکتری تخصصی مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم و عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی.

برنامه‌ریزی راهبردی یکی از سیاست‌گذاری‌های کلان کشور است. جامعه سیستم پویایی است که از اجزا و خرده دستگاه‌های متعدد تشکیل شده است و برآیند عملکرد این خرده دستگاه‌ها و هماهنگی آن‌ها باهم امکان تحقق سیاست‌های کلان نظام را فراهم می‌نماید. سازمان‌ها به‌عنوان جزئی از جامعه وظایفی بر عهده‌دارند و تدوین اهداف و وظایف از سوی آن‌ها برای اجرایی شدن این سیاست‌گذاری‌ها و به حداکثر رسانیدن دستیابی به اهداف سازمانی امری ضروری است. بدیهی است سازمان‌ها از طریق تخصصی شدن فعالیت‌ها و تنوع کارها بر پیچیدگی خود می‌افزایند و رشد می‌کنند (هیگس و گولت، ۱۳۷۴: ۶۵) و لازم است برای این رشد، برنامه و راهبردهایی داشته باشند که با راهبردهای کلی کشور هماهنگ باشد.

امنیت و آرامش آحاد جامعه از حقوق اولیه و ضروری مردم است. اگر امنیت در ابعاد عینی و ذهنی وجود نداشته باشد، نه‌تنها زندگی عادی مردم دچار اختلال شده و مشکلات عدیده‌ای برای آنان ایجاد می‌شود، بلکه مسئولین و کارگزاران جامعه هم نمی‌توانند روی مشارکت و همراهی مردم در اداره امور جامعه و دفاع از حیثیت و تمامیت ارضی جامعه را حساب کنند؛ لذا حکومت‌ها موظف به تأمین امنیت شهروندان بوده و برای آن سازمان‌ها و نهادهای مختلفی ایجاد می‌کنند. آرامش مفهومی است که از پیامدهای امنیت محسوب می‌شود و می‌توان گفت یکی از وجوه ذهنی امنیت است. در این تحقیق نیز آرامش و امنیت در کنار یکدیگر و وابسته به هم در نظر گرفته شده‌اند. با این توصیف که باوجود امنیت در جامعه احساس آرامش ایجاد خواهد شد و گفتگو در مورد آن قابل تبیین است. نظام سیاسی یکی از چهار نظام اساسی جامعه و خرده‌سیستم سیاسی در راستای این نظام نقش مهمی در تأمین امنیت در ابعاد ملی، داخلی، عمومی، اجتماعی و... ایفا می‌کند. در جامعه ایران بر مبنای تقسیم‌کار اجتماعی، این وظیفه به عهده نیروهای مسلح (ارتش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروی انتظامی) واگذار شده است. نیروی انتظامی به‌عنوان یکی از نیروهای تأمین‌کننده در امنیت و آرامش به‌ویژه شهروندان نقش مهم و جدی را به عهده دارد. در انجام صحیح این مسئولیت خطیر می‌بایست راهبرد تأمین آرامش و امنیت شهروندان را تدوین نماید تا بتواند بر اساس برنامه مشخص اقدام کند. تحلیل راهبردی که محور اصلی پیشرفت و تغییرات

بنیادین جامعه به شمار می‌رود، به واسطه چهارچوب و قاعده فکری مختص خود شیوه مناسبی است که چگونگی رسیدن به اهداف راهبردی را مهیا می‌سازد. یکی از منابع مورد استناد برای تدوین راهبردها اسناد بالادستی از جمله نظرات و فرمان‌ها فرمانده معظم کل قوا است؛ بنابراین می‌توان دستورات، فرمان‌ها، تدابیر، رهنمودها و فرمایشات ایشان را در حوزه مأموریت و وظایف ناجا تنظیم و سازمان‌دهی نمود و به‌عنوان مهم‌ترین منبع فراروی سازمان در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌ها در برقراری نظم و تأمین امنیت مدنظر قرار داد؛ بنابراین در تدوین چنین سندی لازم است که بیانات معظم‌له مورد واکاوی بیشتر قرار گرفته و تمامی تدابیر و رهنمودهایی که می‌تواند جنبه راهبردی داشته باشد، استخراج و در چارچوب سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها تنظیم گردد تا بتوان به‌عنوان اصول کلی و اساسی در ابعاد راهبردی از آن بهره جست.

این مقاله با هدف ارائه راهبردهای تأمین امنیت و آرامش بر مبنای دیدگاه و رهنمودهای مقام معظم رهبری تدوین شده است. بر همین اساس سؤال اساسی تحقیق واکاوی مفهوم امنیت و آرامش از دیدگاه مقام معظم رهبری، اهمیت و ضرورت و مضامین کلیدی برای تحقق آن در جامعه می‌باشد.

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

پیشینه پژوهش

مینتزبرگ^۱ راهبرد را فرایندی فکری، مفهومی- ادراکی و تحلیلی می‌داند. به عقیده مینتزبرگ، کوئین^۲ و گوشال^۳، راهبرد سازمان عبارت است از: الگوی تصمیمات سازمان که بیانگر و مشخص‌کننده هدف‌ها و مقاصد سازمان و منشأ سیاست‌های اصلی و برنامه‌هایی برای نیل به این هدف‌ها است و دامنه و نوع فعالیت‌های سازمان و نیز شیوه سازمان‌دهی منابع اقتصادی و انسانی آن را در راستای دستیابی به مقاصد و تأمین خواسته‌های سهامداران، کارکنان، مشتریان و گروه‌های ذینفع، تعریف می‌کند (مینتزبرگ و دیگران، ۱۹۹۴: ۵۳).

۱- Henry Mintzberg

۲- Queen

۳- Ghoshall

آندره بوفر معتقد است راهبرد معمولاً در چهار سطح ملی، نظامی، عملیاتی و تاکتیکی طبقه‌بندی می‌شود. عناصر اصلی راهبرد، اهداف، منابع و راه‌های دستیابی به اهداف می‌باشند و به چهار عامل نیروهای مادی، روانی، زمان و مکان بستگی دارد (بوفر، ۱۳۶۹: ۳۵). همچنین بر مبنای نگرش ماهیت ثابت استراتژی (راهبرد)، استراتژی از سه عنصر اهداف، راه‌ها و ابزارها تشکیل شده است (خلیلی، ۱۳۹۱: ۱۱۴). با اتکا به این سه عنصر، در واقع استراتژی ماهیتی ثابت دارد که حتی اگر از چارچوب‌های محدود نظامی هم فراتر رود، بازهم ماهیتش ثابت و غیرقابل تغییر خواهد بود. بدین ترتیب با وجود اینکه بسیاری از استراتژیست‌ها با اتکا به ریشه لغوی استراتژی بر این باور بوده‌اند که این مفهوم صرفاً در قالب معادلات نظامی قابل درک بوده است، اما نه تنها این دیدگاه امروزه چندان مورد اقبال نیست، بلکه حتی از جانب افرادی که معتقد به ماهیت سیال و متغیر استراتژی هستند، دیدگاهی عوامانه و نادرست تلقی می‌شود. طرفداران ماهیت متغیر و سیال استراتژی معتقدند که اگرچه استراتژی با جنگ و هدایت حملات نظامی سروکار دارد، اما به این پدیده محدود نمی‌شود. به این دلیل که استراتژی بسیار وسیع‌تر از مطالعه جنگ‌ها و عملیات نظامی است (گارت، ۱۳۶۹: ۴).

در یک تعریف، راهبرد یا استراتژی به سیاست و برنامه‌ریزی افراد، سازمان‌ها و دول در مسیر دستیابی به اهداف و مقاصد مدنظرشان گفته می‌شود. به تعبیر دقیق‌تر، راهبرد به‌عنوان رابط بین مقاصد (اهداف)، ابزارها و راه‌ها (شیوه‌ها) تلقی می‌شود (خدادادی، ۱۳۸۶-۱۳۸۵: ۱۹۲). از این رو می‌توان گفت که راهبرد، مفهومی چندبعدی و دربرگیرنده تمامی فعالیت‌ها می‌باشد و نیز شیوه‌ای است که اهداف بلندمدت را تشکیل می‌دهد و برنامه‌های عمده علمی و منابع ضروری جهت دستیابی به اهداف مذکور را مشخص می‌نماید.

به نظر جیم دیویر^۱ اگر تحلیل راهبردی نتواند آنچه را که امروز مدیران انجام می‌دهند را تحت تأثیر قرار دهد، فقط سرگرمی است. به نظر وی، تحلیل راهبردی ابزار بالقوه قدرتمند برای سیاست‌گذاران است. دیویر تحلیل راهبردی در سازمان‌های دولتی را به معنی ایجاد چهارچوبی برای پیگیری اهداف کشوری داند. این چهارچوب تضمین می‌کند تعصبات شخصی و حزبی در فرآیند تحلیل اطلاعات کمترین تأثیر را داشته

۱- Jim Dewar

باشند و اهداف سازمان در راستای اهداف نظام سیاسی قرار گیرد (مولر و مون، ۲۰۰۷: ۸۵۷). او معتقد است که به‌طور معمول، سازمان‌های دولتی تمایل به ارائه راهبرد برای حل مشکلات دارند و رویکرد مشکل محوری با اندیشه تحلیلگران دولتی عجین شده است. آن‌ها اغلب گناه مشکلات و شکست‌ها را متوجه دیگران کرده و به عوامل خارج از کنترل خود نسبت می‌دهند و به این موضوع توجه ندارند که مشکلات امروز، ناشی از غفلت‌ها یا تصمیم‌گیری‌های ضعیفی هستند که در گذشته اتخاذ شده است. برای غلبه بر این مسئله لازم است سازمان دولتی به تحلیل راهبردی اندیشکده‌ها و کانون‌های تفکر توجه نموده و از این طریق، اهداف خود را با اهداف نظام سیاسی هماهنگ‌تر نماید (تریورتن و چز، ۲۰۱۲: ۳).

در تحلیل راهبردی، منظور از راهبرد راهی است که سازمان را به اهداف می‌رساند، مأموریت را محقق می‌سازد و به چشم‌انداز معنا می‌بخشد. به سخن دیگر، تحلیلگر راهبردی همواره با دو مقوله سروکار دارد که یکی در حوزه بایدها و نبایدها و دیگری در حوزه چگونگی‌هاست. هدف، مأموریت و چشم‌انداز در حوزه بایدها و نبایدها ترسیم می‌شود و راه رسیدن به بایدها و اجتناب از نبایدها که راهبرد نامیده می‌شود در حوزه چگونگی قرار می‌گیرد. راهبردها از هدف‌های درازمدت نشئت می‌گیرند و در حقیقت ابزاری هستند که سازمان به کمک آن‌ها می‌تواند به اهداف راهبردی خود دست یابد (دیوید، ۱۳۷۹: ۳۸). در فضای مفهومی تحلیل راهبردی، می‌توان به سه معرف اصلی اشاره نمود که عبارت‌اند از: ترسیم اهداف، شناخت امکانات و ارائه بهترین شیوه اجرا (دونی، ۲۰۰۷: ۳). در این راستا، مقام معظم رهبری نیز توجه به سه مؤلفه بزرگ را برای همه تصمیم‌گیری‌ها و اقدام‌های دولت جمهوری اسلامی ضروری می‌داند. این سه مؤلفه عبارت‌اند از: ۱- فرارو قرار دادن اهداف و آرمان‌ها در همه لحظات ۲- در نظر داشتن راه‌های رسیدن به آن‌ها ۳- در نظر داشتن واقعیت‌های موجود جامعه.

اول، آرمان‌ها و اهداف نظام جمهوری اسلامی که مطلقاً ناپستی از نظر دور بشود؛ دوم، راه‌هایی که ما را به این اهداف می‌رساند؛ راهبردهای عمومی و کلی؛ این راهبردها را بایستی شناخت؛ و سوم، واقعیات را هم باید دید؛ اگر چنانچه واقعیت‌ها را نبینیم، راه را درست نخواهیم رفت؛ اما وجود واقعیت‌ها هم ناپستی ما را از راه‌ایمان منصرف نکند. آنچه ما لازم داریم، آرمان‌گرایی با نگاه به واقعیت‌ها است (۱۳۹۲/۶/۱۴).

محمدی لرد (۱۳۹۲)، عناصر سه‌گانه تحلیل راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری را شامل اهداف راهبردی، واقعیت‌های راهبردی و تفکر راهبردی دانسته و معتقد است که هدف راهبردی کانون تمرکزی عرضه می‌کند که به تحلیلگران این امکان را می‌دهد تا انرژی خود را به سمت آن متوجه کرده و از تفرق و پریشانی پرهیز کنند. در حقیقت، تحلیل راهبردی به صورت بنیادی با مقوله هدف و شکل دادن مستمر به آن مرتبط است و توسط آن هدایت می‌شود.

پارسونز^۱ به عنوان یکی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان دستگاه‌ها، سازمان اجتماعی را «یک سیستم اجتماعی سازمان یافته می‌داند که جهت دستیابی به نوع خاصی از هدف شکل گرفته و برخی از کالا و خدمات را برای استفاده دیگر دستگاه‌ها تولید می‌کند» تعریف می‌نماید (پارسونز، ۱۹۶۰: ۷). یکی از مسائل مهم در هر سازمان تعریف هدف است. آمیتای اتزیونی^۲ در کتاب سازمان‌های جدید می‌نویسد: هدف سازمانی عبارت است از پیدایش وضعی مطلوب که سازمان برای استقرار آن تلاش می‌کند. اگر هدف سازمان تحقق یابد، دیگر نمی‌توان آن را برای سازمان تصویری هدایت‌کننده تلقی کرد و با نداشتن هدف، سازمان در واقع علت وجودی خود را از دست می‌دهد و از بین می‌رود. به عبارتی هدف وضع یا حالتی است که در پی آنیم نه آن را در دست داریم (اتزیونی، ۱۳۵۲: ۸). روبرت میشلز^۳ جامعه‌شناس آلمانی در بررسی هدف سازمان به بحث جابه‌جا شدن هدف‌ها پرداخته و می‌گوید: گاهی سازمان به جای هدف مشروع خود، هدفی دیگر برمی‌گزیند که برای آن به وجود نیامده و منابعی جهت آن هدف اختصاص نداده است و کسی انتظار ندارد که سازمان خود را وقف آن کند (همان منبع: ۱۵). از سوی مازلو^۴ در توصیف سازمان‌های متعالی می‌گوید: در چنین سازمان‌هایی شخص به طریقی عمل می‌کند که در آن علاوه بر هدف سازمان، مزایای دیگران را نیز به دنبال خواهد داشت، آنچه برای سازمان من خوب باشد برای من نیز خوب است و برعکس. این سازمان‌ها نیاز گسترده‌ای به افرادی با درجه بسیار بالای صداقت، مسئول بودن، آگاه بودن و سایر ابعاد بلوغ روحی دارد (هیکس، ۱۳۷۴: ۲۲-۲۴).

۱ - Parsons

۲ - Amitai Etzioni

۳ - Robert Michels

۴ - Maslow

سازمان نیروی انتظامی به‌عنوان یکی از ارکان حاکمیت، نیاز یک جامعه آرمانی است. نیرویی که با اقتدار در برابر اخلاق گران نظم و امنیت بایستد و پیام‌آور آرامش و عدالت باشد. در اصل وظیفه اصلی پلیس به‌عنوان یک سازمان، تأمین امنیت و آرامش شهروندان است. یکی از این رویکردها که باید متناسب با شرایط روز و اجتماعی شدن پلیس و تأکید برای مشارکت مردم در تأمین نظم و امنیت باشد، پلیس جامعه‌محور است. پلیس جامعه‌محور عبارت است از راهبرد و خط‌مشی با هدف دستیابی به کنترل مؤثر و کارآمد جرائم، کاهش ترس از جنایت، توسعه کیفیت زندگی، گسترش خدمات پلیس و مشروعیت کار پلیس از طریق تکیه به منابع جامعه که درصدد تغییر شرایط جرم‌خیز هستند که مستلزم مسئولیت‌پذیری بیشتر پلیس، سهیم شدن فعال‌تر و بیشتر جامعه در فرآیند تصمیم‌گیری و توجه به حقوق و آزادی‌های مدنی است (ترویانوویچ، ۱۳۸۳: ۲۹). بدیهی است برای تحقق پلیس جامعه‌محور می‌بایست مشارکت مردمی رتبه کار گرفت و امنیت و آرامش شهروندان را سرلوحه همه امور قرار داد. در تصویر راهبردها می‌توان رئوس اساسی امنیت را مصداق بارز چراغ هدایتگر در نظر داشت که با تمام مراحل روشنگر راه خواهد بود.

مبانی نظری پژوهش

در این مقاله به چند مفهوم اشاره شده است که شامل:

- امنیت^۱ در فرهنگ فارسی به معنای آزادی، آرامش، فقدان ترس (معین، ۱۳۶۳: ۳۵۲) و در تعریف لغوی، امنیت عبارت از محافظت در مقابل خطر، احساس ایمنی و رهایی از تردید است (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۲). حالتی که در آن ارضای احتیاجات و خواسته‌های شخصی انجام می‌شود (مازلو، ۱۹۵۲: ۲۶۸).

جونز^۲ مفهوم «امنیت» را به مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت و در مورد افراد، به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع و به مخاطره نیفتادن این حقوق و آزادی‌ها و مصون بودن از تهدید و خطر مرگ، بیماری، فقر و

۱- Security

۲- Jones

حوادث غیرمترقبه و در کل هر عاملی که آرامش انسان را از بین ببرد؛ تعریف نمود (جونز، ۱۹۹۹: ۱۰۲).

- آرامش (peace) به معنی آرامیدن، فراغت، راحتی، است (معین، ۱۳۸۶) حالت درونی روحی- روانی که قابل‌رؤیت نیست ولی آثار آن در گفتگوها و برخوردهای فردی و اجتماعی، راه رفتن و از این قبیل کارها مشخص است (حسینی، ۱۳۹۶).

- راهبرد یا اصطلاح یونانی Strategos مرکب از Stratos به معنای ارتش و ego به معنی رهبر است. (اعرابی و دهقان، ۱۳۹۰: ۱۹۸) و بیشتر کاربرد نظامی و سیاسی داشته و به شیوه حرکت نیروهای نظامی اطلاق می‌شود. راهبرد معمولاً در چهار سطح ملی، نظامی، عملیاتی و تاکتیکی طبقه‌بندی می‌شود و عناصر اصلی آن، اهداف، منابع و راه‌های دستیابی به اهداف است و به چهار عامل مادی، روانی، زمان و مکان بستگی دارد (بوفر، ۱۳۶۹: ۳۵).

دیویر^۱ تحلیل راهبردی در سازمان‌های دولتی را به معنی ایجاد چهارچوبی برای پیگیری اهداف کشوری داند. این چهارچوب تضمین می‌کند تعصبات شخصی و حزبی در فرآیند تحلیل اطلاعات کمترین تأثیر را داشته باشند و اهداف سازمان در راستای اهداف نظام سیاسی قرار گیرد (مولر و مون، ۲۰۰۷: ۸۵۷).

روش‌شناسی

روش این پژوهش، تحلیل محتوای کیفی و با فن تحلیل محتوای ساختار و تحلیل عام انجام شده است. در این روش پژوهشگر تلاش می‌کند تا با استفاده نظام‌مند و منظم از داده‌های اسنادی به کشف، استخراج، طبقه‌بندی و ارزیابی مطالب مرتبط با موضوع پژوهش خود اقدام نماید. این روش امکان فراتر رفتن از بازه زمانی پژوهشگر را میسر ساخته و کاوش تفسیری پیرامون وقایع اجتماعی پیشین را نیز فراهم می‌آورد (دایمون و هالووی، ۲۰۰۵: ۲۱۷). در تحلیل محتوای کیفی پژوهشگر بیشتر به معنای پیام علاقه دارد تا تعداد آن، و از این رو از این روش برای کشف، توصیف و تفسیر معنای کیفی متن در یک فرایند نظام‌مندی که در آن متن بر اساس یک چارچوب مقوله‌بندی و کدگذاری

۱ - Deavere

تحلیل می‌شود، استفاده می‌کند (میرزایی، ۱۳۹۵: ۱۱۱۷). پژوهشگر برای بسط دیدگاه خود و تعیین دامنه پژوهش به بررسی‌های اکتشافی می‌پردازد. کارکرد این بررسی، گسستن از قضاوت‌های شخصی یا پیش‌فرض‌های نظری و آماده شدن برای دریافتن دیدگاه‌های متعدد است (بنگرید به: کیوی و کامپنهود، ۱۳۸۹: ۶۱) و هدف اصلی مشخص شدن آینده مسیر مطالعه خواهد بود (پرایس، ۱۹۶۵: ۵۱۳). در این پژوهش مراجع مهم برای گردآوری داده‌ها شامل اسناد کتابخانه‌ها (دسترسی عمومی یا محرمانه مانند وزارت امور خارجه)، مراکز و سازمان‌های پژوهشی به‌ویژه برای اخذ آمارها (مانند یونسکو، بخش امور اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل، سازمان آمار ایران، ثبت‌احوال)، پایگاه‌های داده‌های علمی (مانند Ebsco، نورمگز، مگ ایران، مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پرتال جامع علوم انسانی)، پایگاه‌های مرتبط با انتشارات آثار پژوهشی (مانند جهاد دانشگاهی، انتشارات پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌ها، انتشارات معتبر مانند Sage یا Oxford) آرشیوهای الکترونیکی مجلات و روزنامه‌ها. همچنین «پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ نشر و آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای»^۱ و «پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری»^۲ بوده است.

در نمونه‌گیری به روش اسنادی اسکات چهار معیار برای گزینش منابع معرفی می‌کند داشتن اصالت، اعتبار، نمایا بودن و معنادار بودن (اسکات، ۱۹۹۰: ۶) و عمدتاً نمونه‌گیری به شیوه «تعمدی» و «نظری» انجام می‌شود (فلیک، ۱۳۹۲: ۲۷۹)؛ یعنی با توجه به محورها و اهداف پژوهش و نیز رویکرد نظری خاص، پژوهشگر از بین منابع دست به انتخاب می‌زند. در مواردی که منابع معدودی در مرحله بررسی‌های اکتشافی شناسایی شده باشد، باید از نمونه‌گیری گلوله‌برفی استفاده کرد؛ یعنی با استفاده از فهرست منابع و مآخذ پژوهش‌های مشابه، محقق به سمت منابع بیش‌تر هدایت می‌شود. «نمونه‌گیری برابر با همه منابع» که بر مبنای مراجعه به کل منابع انجام می‌شود و در تمامی پژوهش‌ها امکان‌پذیر نیست. البته، این مورد در جست‌وجوهای اسناد الکترونیکی که دارای آرشیو زمانی باشند، قابل‌استفاده خواهد بود. در این پژوهش تلاش شده است تا این نمونه‌گیری مبنا قرار گیرد.

۱- <http://farsi.khamenei.ir>

۲- <http://www.leader.ir/fa>

بدین ترتیب، پس از مطالعه منابع و متون و مرور نظام‌مند آن‌ها، داده‌های موجود با بهره‌گیری از فن تقلیل داده‌ها (به‌عنوان اصل اساسی در روش تحلیل محتوای کیفی) استخراج و با توجه به تحلیل محتوای ساختار و با روش تکوین قیاسی، مقوله‌ها، مضامین و مفاهیم کلیدی طبقه‌بندی شد (میرزایی، ۱۳۹۵: ۱۱۲۴) و پس از آن جداول مفهومی و نمودارها به دست آمد و پردازش و نگارش نهایی نتایج صورت گرفت.

برای تقویت اعتبار تحقیق از راهبرد سه سویه‌سازی^۱ در تقویت اعتبار در روش اسنادی استفاده شد. اعتبار در گرو استفاده از منابع معتبر (به‌ویژه دست اول)، ایجاد تنوع در منابع، بررسی منابع متعدد، کیفیت خواندن و انجام پژوهش، مشورت با متخصصان و رعایت موازین اخلاقی مدنظر قرار گرفت.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های پژوهش تفکر راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری، بر چند اصل استوار است:

- ۱- **تمرکز بر هدف:** در تفکر راهبردی بیش از سازوکارهای اجرایی، باید به هدف نهایی توجه شود. ارزشمندی سازوکارهای اجرایی به میزان تأثیرگذاری آن‌ها در تحقق هدف نهایی بستگی دارد. آنچه اصالت دارد تحقق هدف است و نه حل مسئله. آنچه می‌تواند مانع کج‌روی شود، توجه مستمر به اهداف نهایی است.
- ۲- **توجه به راه میانبر:** در حرکت به سوی هدف، بیش از سرعت و استفاده از روش‌های مرسوم دیگران، باید به فکر راه میانبر بود. برای دستیابی به راه میانبر باید متفاوت اندیشید و اولین شرط آن رها شدن از قواعد فکری موجود است که دیگران ساخته‌اند.
- ۳- **فرصت‌جویی هوشمندانه:** توصیه مقام معظم رهبری این است که «همیشه به مسئولین و مدیران با تدبیر عمل کنند تا بتوان از هر تهدیدی یک فرصتی ساخت؛ بهره‌گیری بیش‌ازپیش از فرصت و استفاده مناسب و بهینه از فرصت‌ها بزرگ‌ترین شکر است» (۱۳۹۲/۱/۱).

۱- Triangulation

۴- توجه به نقشه راه دشمن: مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: «با توجه به نقشه راه دشمن، مسلمانان باید با بصیرت و شناخت دشمن و نقشه‌های آن، نقشه راه خود را که همان اتحاد و اتفاق و همکاری و همدلی است به‌درستی بشناسند (۱۳۹۲/۳/۱۷)».

شناخت نقشه راه دشمن و اهداف راهبردی او، به تحلیل‌گر راهبردی امکان شناخت موانعی را می‌دهد که دشمن در آینده ایجاد خواهد کرد؛ بنابراین تحلیلگر می‌تواند با برنامه‌ریزی و تدبیر با موانع و مشکلات مواجه شود.

تفکر راهبردی مستلزم بنیان علمی، ساختاری و اطلاعاتی مناسب است و مجموعه‌ای از فعالیت‌های ذهنی را می‌خواهد که عبارت‌اند از:

۱- ایجاد الگوی ذهنی نو برای هر موقعیت جدید به‌جای به‌کارگیری دستورالعمل‌های کلی یکسان در موقعیت‌های متعدد؛

۲- پرداختن به تفکر در موقعیت آینده، نه در حال؛

۳- اولویت تفکر قیاسی بر استقرایی و تمثیلی در مواضع متعارض؛

۴- تفکر بر اساس نظام کلی و به هم مرتبط به‌جای اجزای جداگانه؛

۵- توجه به آثار نیروهای محرک و اخلاص‌کننده؛

۶- تردید در وجود تعریف یا نظریه مطلق و کامل در رابطه با سازمان یا کشور؛

۷- توجه به تعامل وجوه مختلف سازمان و کشور با یکدیگر و روابط پویای آن‌ها (استیسی، ۱۳۸۶: ۱۳۶).

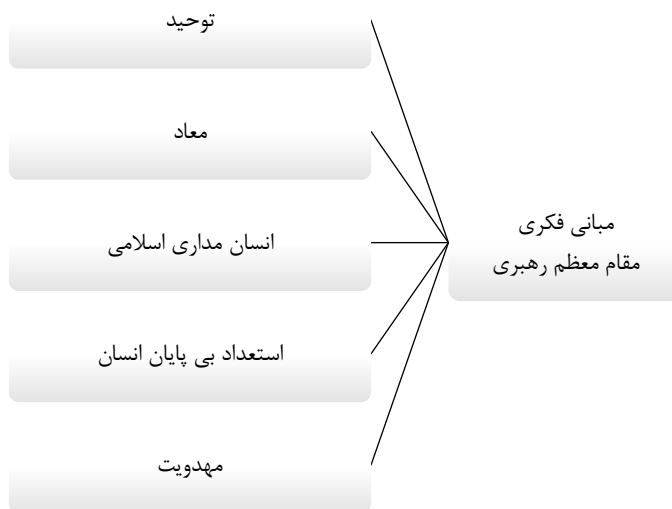
بنابراین تفکر راهبردی در راستای پاسخ گفتن به این پرسش که «چگونه باید به هدف موردنظر رسید» طراحی شده و راهکار را پیش روی تحلیلگر قرار می‌دهد (محمدی لرد، ۱۳۹۲).

حکومت و نظام سیاسی به معنای ساخت قدرتی است که در سرزمین معین بر مردمانی معین تسلط پایدار دارد که از نظر داخلی، بر تمام قلمرو اعمال حاکمیت دارد و از نظر خارجی، حافظ تمامیت سرزمین و منافع ملت و یکایک شهروندان خویش به

شمار می‌آید. این قدرت دارای تشکیلات سیاسی، نهادها و سازمان‌های اداری، سیاسی، قضایی و نظامی است. (مهاجرنیا، ۱۳۹۶: ۷۵۲)؛ بنابراین نظام سیاسی مسئولیت مناسبات فرد و جامعه را بر عهده دارد و در تبادل تأمین حقوق و مناسبات فردی و اجتماعی آنان پاسخگو می‌باشد. یکی از ضروری‌ترین حقوق جامعه تأمین امنیت و نظم عمومی است که وظیفه اصلی به عهده نظام سیاسی و با مشارکت فعال مردم می‌باشد.

در تبیین مبانی فکری مقام معظم رهبری آمده شده که نظام و حکومت جهت تحقق این مبانی که برگرفته از جهان‌بینی و نگاه به هستی ایشان می‌باشد، مسئولیت دارد.

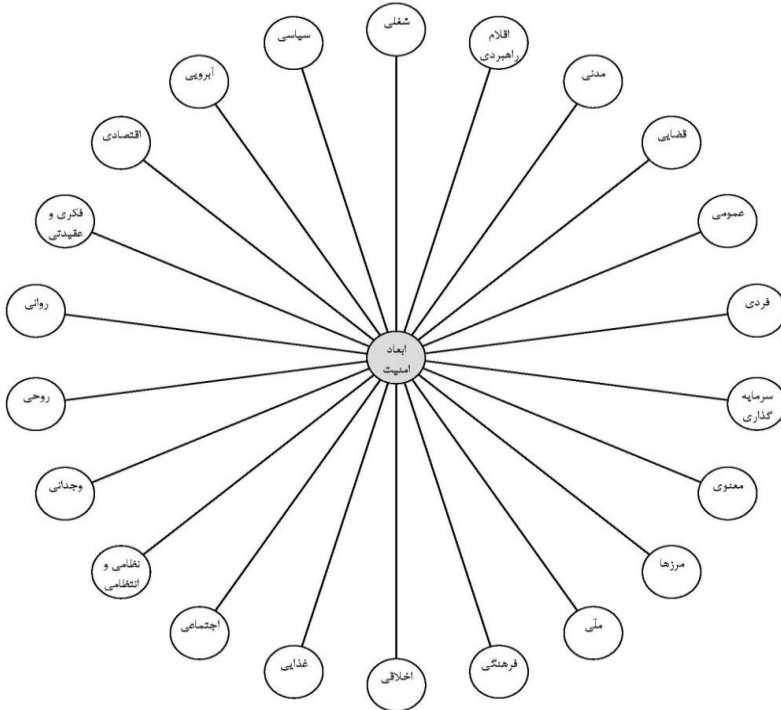

نمودار ۱: مبانی فکری مقام معظم رهبری

ایشان معتقدند که: تشکیل حکومت هدف نیست، بلکه وسیله‌ای است برای رسیدن به هدف متعالی که همانا حاکمیت دین است و از اهداف مهم دین تحقق عدالت اجتماعی است (۱۳۷۵/۹/۲۴). یکی دیگر از اهداف میانی نظام سیاسی، برقراری نظم و قانون است. در حکومت باید قانون حاکم باشد و همه چیز بر اساس قانون اجرا شود (۱۱/۶/۶۷). امنیت یک نیاز طبیعی انسان و یکی از اساسی‌ترین و اصلی‌ترین نیازهای یک ملت و یک کشور است (۱۳۷۹/۱۸/۷). امنیت سیاسی در کشور و در هر منطقه‌ای، اساس پیشرفت است (۱۳۸۸/۲۴/۲) و یکی از نیازهای اساسی بشر صلح و امنیت است (۱۳۷۹/۱۸/۷).

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اصل امنیت، وجود نیروی انتظامی را ایجادکننده اساس امنیت در بیننده و آن را شأن نیروی انتظامی می‌داند (۱۳۷۶/۴/۲۵). به همین منظور در ابتدا با مروری بر مبانی فکری مقام معظم رهبری که منتج از قرآن کریم، سنت و احادیث نبوی، عقل و سایر منابع فقهی است، پنج رکن اساسی شامل توحید، انسان‌مداری اسلامی، اعتقاد به حیات پس از مرگ، استعداد بی‌پایان انسان در عرصه‌های علم و دانش و کشف رمزها و حقایق خلقت و درنهایت، اعتقاد به مهدویت به‌عنوان پیش‌روندگی جریان عالم به سمت پیروزی حق از بیانات ایشان دریافتیم و بر اساس آن‌ها اهمیت و ضرورت امنیت و آرامش و زمینه‌های آن، راهبرد وظایف نیروی انتظامی، راهبرد ابعاد مادی و معنوی نیروی انسانی این سازمان استخراج شده است که به‌اختصار به آن می‌پردازیم.

به‌طور کلی، مصادیق و ابعاد امنیت و آرامش از دیدگاه رهبر انقلاب اسلامی حیطه‌ها و قلمروهای زیر (نمودار «۲») را در برمی‌گیرد.

نمودار ۲: ابعاد امنیت

از دیدگاه مقام معظم رهبری امنیت به‌عنوان سکون و استقرار، عامل آرامش روحی و فکری، نیاز اجتماعی، مایه آرامش فردی و اجتماعی تعبیر شده است.

الف- اهمیت و ضرورت امنیت و آرامش: بر اساس بیانات رهبر انقلاب اسلامی، پایه و اساس بسیاری از پیشرفت‌های مادی و موهبت‌های معنوی در جامعه اسلامی مرهون ایجاد، گسترش و پاسداشت دو مقوله امنیت و آرامش است. اصولاً، امنیت یکی از نیازهای ذاتی و اساسی بشر در طول تاریخ بوده است. به یک معنا، تحقق فرد و جامعه در گرو امنیت است. مهم‌ترین وجوه مربوط به اهمیت و ضرورت امنیت و آرامش مستخرج از بیانات ایشان عبارت است از:

۱- **زیرساخت پیشرفت‌های مادی و غیرمادی:** امنیت به‌عنوان شرطی مهم برای حرکت روبه‌جلو از سوی رهبری معرفی شده است:

امنیت نعمت بزرگی است... شرط حرکت عظیم اجتماعی برای یک ملت در درجه اول امنیت است (۱۳۷۸/۰۶/۱۰). اگر امنیت نباشد، فعالیت اقتصادی... عدالت اجتماعی... دانش و پیشرفت علمی هم نخواهد بود... (۱۳۷۹/۰۱/۰۶). مهم‌ترین مشکل برای یک کشور وقتی است که مردم احساس امنیت نکنند... (۱۳۷۹/۰۷/۱۸).

۲- **حقوق اساسی و شهروندی انسان:** همواره رسیدن به حقوق اصلی بشر یکی از انگیزه‌های شکل‌گیری جامعه و نهادهای اجتماعی بوده است. از نظر مقام معظم رهبری، این خواسته ریشه در فطرت انسان دارد. این نیاز اساسی خصوصیتی درک‌پذیر، عینی و واقعی در زندگی مردم دارد. بسیاری دیگر از نیازهای بشر نیز موقوف به تحقق محیطی امن است، گذران زندگی، معیشت و حیات وابسته به امنیت و آرامش است.

ما وقتی که می‌خواهیم یک ایرانی را به‌عنوان یک ایرانی به حقوق حقه خودش برسانیم... حق امنیت، حق زندگی، حق کار، حق تلاش، حق تحصیل و فرهنگ دارد (۱۳۷۰/۰۸/۲۷). ... نیازهای اصلی انسان این است که امنیت می‌خواهد (۱۳۷۸/۰۱/۲۳). یکی از حقوق اساسی مهم مردم این است که در آرامش روانی و در امنیت روانی زندگی کنند... (۱۳۹۱/۱۱/۲۸).

۳- لازمه الگو شدن کشور اسلامی و تمدن‌سازی: برای الگو شدن جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان کشوری اسلامی و تبدیل شدن به حیات طیبه و رسیدن به تمدن اسلامی لازم است امنیت و آرامش در سرتاسر نظام اجتماعی حکم‌فرما باشد.

همه می‌خواهند ایران عزیز را به‌عنوان الگوی یک کشور اسلامی به دنیا معرفی کنند... در کنار این معنویت، پیشرفت مادی هست، رشد علمی هست، توسعه عدالت هست... (۱۳۹۵/۰۵/۱۱).

۴- هوشیاری در برابر دشمنان؛ واکنش در برابر ناامنی: با توجه به این‌که امنیت و آرامش پایه‌ای اساسی برای پیشرفت‌های همه‌جانبه جامعه هستند، واکنش مقتضی در برابر به‌مخاطره افتادن این دو مقوله لازم است. بر اساس فرمایشات رهبر انقلاب اسلامی، دغدغه دائمی نگهداشت امنیت و آرامش سبب هوشیاری در برابر دشمنان خواهد شد. تقویت نظامی و انتظامی برای حفظ منفعت آرامش اهمیت دارد.

ما منافعی در جنگ‌افروزی نداریم. منفعت ما در آرامش است (۱۳۷۲/۰۲/۱۸). کشور ما از امنیت و آسایش برخوردار است. کسانی که علیه نیروهای مسلح و بسیج حرف می‌زنند، بدانند به مصالح و آینده کشور هیچ خدمتی نمی‌کنند (۱۳۸۰/۰۷/۰۴).

۵- انگیزه خدمت در نظام اسلامی: فراهم کردن امنیت یکی از وظایف مشترک میان مردم و مسئولین به‌عنوان یک ارزش است. امنیت شرط لازم برای خدمتگزاری است. به دنبال تحقق این مهم است که زمینه‌های شکوفایی پدید می‌آیند.

یعنی حکومت اسلامی، آن حکومتی است که هم معنویت انسان‌ها را بالا می‌برد، هم در جوامع بشری، عدالت و امنیت را توسعه می‌دهد و رفاه قشرهای مختلف مردم را تأمین می‌کند. کار کردن برای چنین نظامی خیلی حائز اهمیت است و از نظر ارزش‌های انسانی و اسلامی، کار خیلی برجسته‌ای است (۱۳۷۵/۰۶/۰۷).

۶- زمینه سعادت‌مندی انسان: از بسترهای لازم برای سعادت‌مندی دنیوی و اخروی انسان‌ها امنیت و آرامش فراگیر است که با هدف رضای الهی دنبال می‌شود. امنیت، ایمان و معنویت افراد نیازمند محیطی امن و آرام است. از نظر رهبر انقلاب اسلامی، فقدان امنیت سبب اختلال در ایمان مؤمنین و دین‌داران خواهد شد.

دنیا و آخرت در نظام اسلامی و در برنامه این نظام، توأمان‌اند. انسان‌ها باید زندگی را سرفراز و با رفاه بگذرانند؛ اما این رفاه و آسایش... همه مقدمه برای رضای الهی است (۱۳۷۳/۰۳/۱۸).

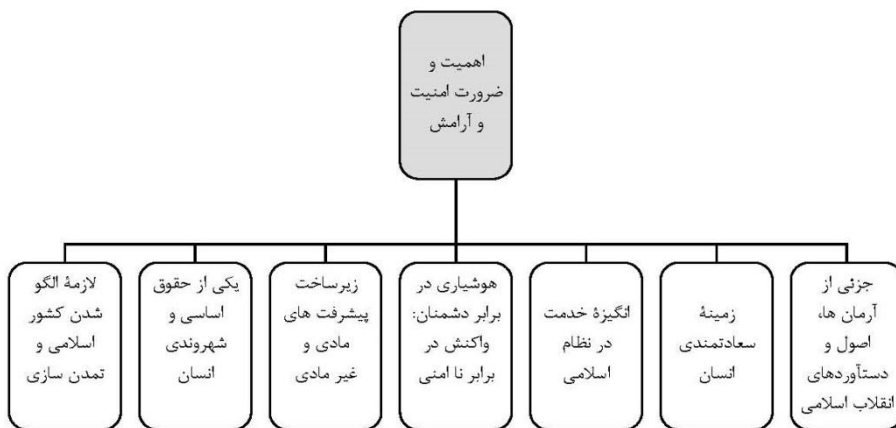
از نظر ایشان، آسایش دنیوی باید قرین با آسایش معنوی و اخلاقی باشد:

بشر سعادت‌مندی‌اش به این نیست که دانش او پیشرفت کند؛ دانش ابزار سعادت است. سعادت بشر به آسایش فکر است، به آسایش روح است، به زندگی بی‌دغدغه است، به زندگی همراه با امنیت اخلاقی و معنوی و مادی و احساس عدالت در جامعه است... (۱۳۸۶/۱۰/۱۲).

۷- جزئی از آرمان‌ها، اصول و دستاوردهای انقلاب اسلامی: استقلال امنیتی یکی از اصول مهم برای شکل‌گیری و استمرار انقلاب اسلامی و نظام سیاسی و اجتماعی برخاسته از آن است. به‌طور متقابل، انقلاب اسلامی بستر پیشرفت‌ها در زمینه امنیت را فراهم می‌کند.

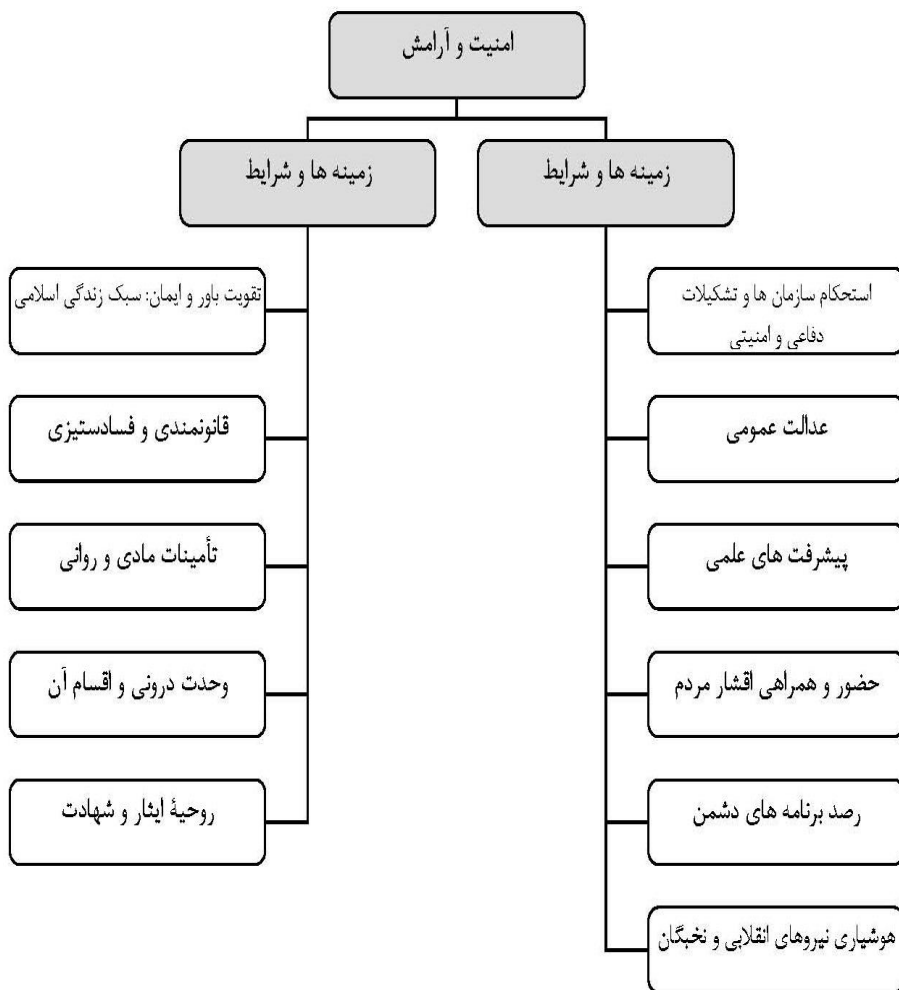
ملت ایران عقیده و ایمان و عشق خود، عدالت اجتماعی و رفاه و امنیت در سایه اسلام و توحید و احکام نورانی و مقدس اسلام را هدف قرار داده است و برای آن تلاش می‌کند و شعار می‌دهد (۱۳۷۵/۰۸/۳۰).

نمودار شماره (۳) خلاصه‌ای از موارد یادشده بالاست:

نمودار ۳: اهمیت‌ها و ضرورت‌های امنیت و آرامش

ب- زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش: رهبر انقلاب اسلامی، برای تحقق امنیت و آرامش بسترهای فردی و اجتماعی را لازم می‌داند که مهم‌ترین آن برگرفته از سخنان ایشان، در نمودار شماره (۴) نشان داده شده است:

نمودار ۴: زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش

۱- رصد برنامه‌های دشمنان: اصل غافلگیر نشدن و هشیاری در برابر سیاست‌ها و برنامه‌های دشمن، از ضرورت‌هایی است که لازم است به‌عنوان فریضه جهاد با دشمنان و معارضان، حرکتی مداوم باشد:

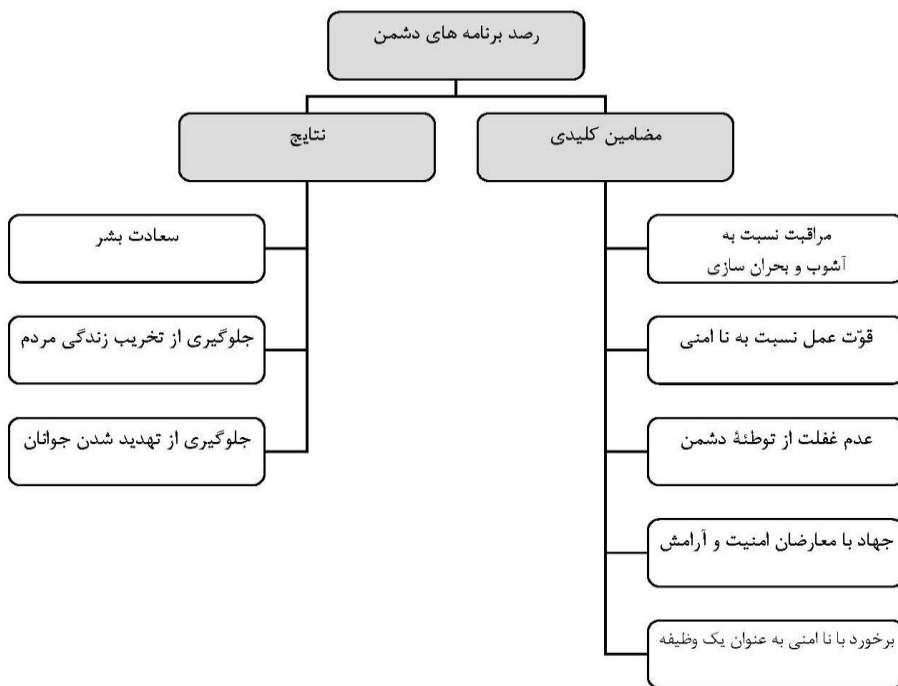
وقتی که ملت در عین استقرار و آرامش و ثبات یک حرکت بزرگ را انجام می‌دهد، نباید غافل بماند از دشمنی دشمنانی که دارند برایش نقشه می‌کشند (۱۳۸۸/۰۴/۲۹).

ایشان مخالفت با امنیت مردم را نوعی معارضة با نظام می‌دانند:

اگر کسی با مبانی نظام معارضة کند، با امنیت مردم مخالفت کند، نظام مجبور است در مقابل او بایست. (۱۳۸۸/۰۶/۲۰).

در اسلام، جهاد هست؛ منتها این جهاد، جنگ در مقابل معارضان با آرامش زندگی بشر، معارضان با عدالت... و سعادت بشر است (۱۳۸۹/۰۴/۱۹).

در نمودار شماره (۵) مضامین و نتایج مربوط به «رصد برنامه‌های دشمن» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

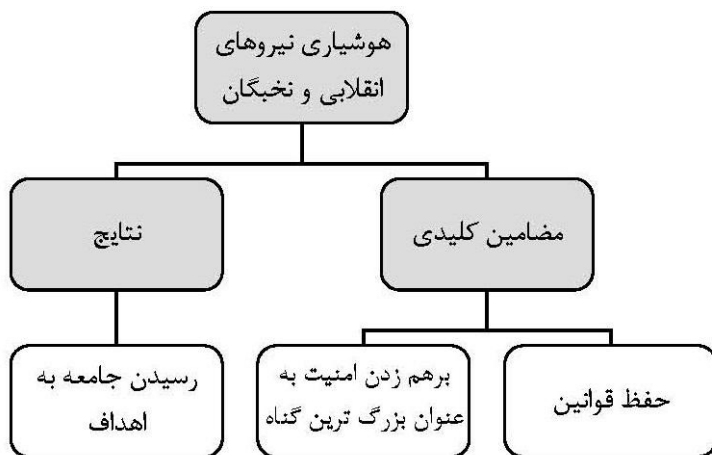

نمودار ۵: مضامین کلیدی و نتایج «رصد برنامه‌های دشمن» از زمینه‌های لازم در امنیت و آرامش

۲- هوشیاری نیروهای انقلابی و نخبگان: مراقبت و هوشیاری نسبت به دسیسه‌های معاندان و دشمنان داخلی و خارجی وظیفه همگانی است که سهم نیروهای انقلابی و نخبگان در نظام و جامعه اسلامی بیش‌تر است. اخلاص‌گری در امنیت به‌عنوان بزرگ‌ترین گناه معرفی شده است.

به‌هم زدن امنیت یک ملت بزرگ‌ترین گناهی است که ممکن است کسی مرتکب بشود. ... خطاب به نخبگان است (۱۳۸۸/۰۴/۲۹). نیروهای انقلابی بیش از همه باید مراقب نظم کشور، آرامش کشور، مراقب عدم سوءاستفاده دشمنان از وضعیت کشور و مراقب حفظ قوانین باشند. این مراقبت‌ها در درجه اول متوجه به نیروهای انقلاب است که دلسوزند، علاقه‌مندند و مایل‌اند که کشور به سمت هدف‌های خود حرکت بکند (۱۳۹۶/۰۴/۰۵).

نمودار شماره (۶) مضامین و نتایج مربوط به «هوشیاری نیروهای انقلابی و نخبگان» را نشان می‌دهد:

نمودار ۶: مضامین کلیدی و نتایج «هوشیاری نیروهای انقلابی و نخبگان» به‌عنوان یکی از زمینه‌های لازم برای امنیت و آرامش

۳- تقویت باور و ایمان؛ سبک زندگی اسلامی: زندگی در مدار دین اسلام یکی از مهم‌ترین شرایط و زمینه‌ها برای رسیدن به امنیت و آرامش فردی و اجتماعی هستند. در این صورت، مسیر آینده جامعه روشن و همراه با اعتماد خواهد بود؛

بنابراین، آسایش معنوی و روانی در گرو پایبندی به تعالیم الهی است که باید در سرتاسر یک جامعه اسلامی اقامه شود. یکی از نتایج حاصل از این امر مهم، پیدایش استواری و قدرت در حرکت یک جامعه خواهد بود.

طبق بیانات مقام معظم رهبری، اکثر جوامع غربی به دلیل فقدان امنیت و آرامش برآمده از دین، دچار التهابات روانی و اجتماعی هستند. اساساً، پیوند انسان‌شناسی اسلامی با انسان دینی سبب می‌شود تا اخلاق مقتضی برای امنیت و آرامش فردی و اجتماعی در جامعه نیز جریان یابد و پیشرفت معنوی حاصل شود. از نتایج آن، شکوفایی رفاه، عدالت و عزت برای ملت خواهد بود. دستیابی به سبک زندگی قرآنی و اسلامی بسیاری از گشایش‌های مادی و معنوی را برای مردم فراهم می‌آورد. در این سبک از زندگی، قرار داشتن علم در کنار دین می‌تواند پیشرفت حقیقی را برای جامعه ایجاد کند.

در جامعه اسلامی، همه انسان‌ها باید از رفاه، آسایش، امنیت و زندگی کافی برای آسایش خیال برخوردار باشند... جامعه اسلامی... همراه با عمل به مقررات و قوانین الهی... یعنی آسایش و رفاه مادی همراه با تکامل و پیشرفت و عروج معنوی. (۱۳۷۰/۰۱/۲۹). راه خدا، راه افتخار و راه عزت است. اگر این راه درست پیموده شود، راه آسایش انسان‌هاست... (۱۳۷۶/۰۶/۲۶).

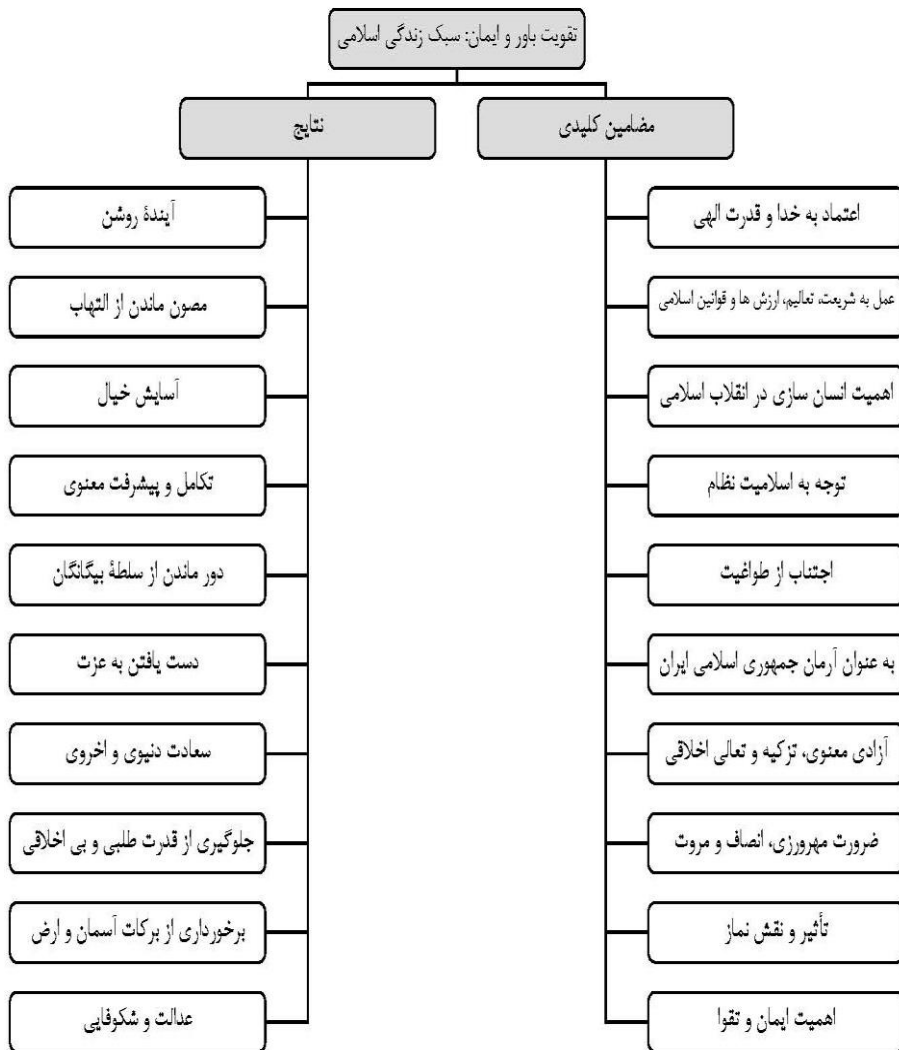
ایشان با اشاره به مفهوم آزادی، به نقش معنویت در تحقق امنیت تأکید دارند:

آزادی فقط آزادی اجتماعی نیست... هم آزادی به معنای رها بودن و آسوده بودن و آزاد بودن کشور از دست‌اندازی بیگانگان و استیلای آن‌ها... و هم آزادی معنوی که آن رستگاری انسان و تعالی اخلاقی انسان و عروج معنوی انسان است. (۱۳۸۷/۰۲/۱۴).

اقامه دین برای رفع التهابات و ایجاد آرامش مهم است:

اگر اقامه دین بشود، اگر تعالیم اسلامی در جامعه عمل بشود، انسان‌ها از لحاظ رفاه به آن حدی می‌رسند که هیچ نیازی برای آن‌ها باقی نماند که تأمین نشده باشد... از لحاظ آسایش معنوی و روانی انسان، احساس امنیت و آرامش، باز نقش ایمان برجسته است (۱۳۸۹/۰۱/۰۱). اگر در جوامع بشری قرآن حاکم باشد، هم سعادت دنیا هست، هم علو معنوی هست (۱۳۹۲/۰۳/۱۸).

نمودار شماره (۷) مضامین و نتایج مربوط به «تقویت باور و ایمان: سبک زندگی اسلامی» را نشان می‌دهد.

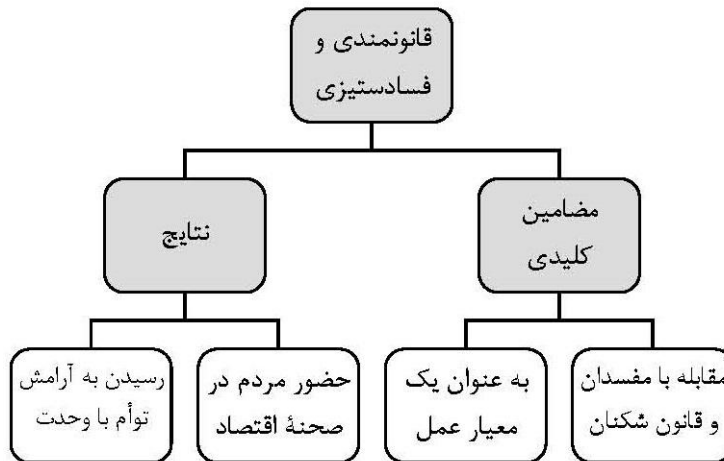
نمودار ۷: مضامین کلیدی و نتایج «تقویت باور و ایمان: سبک زندگی اسلامی» به‌عنوان یکی از زمینه‌های لازم برای امنیت و آرامش

۴- قانونمندی و فساد ستیزی: از نظر رهبر انقلاب اسلامی، تبعیت همگان از قانون به‌عنوان یک معیار، زمینه مهمی برای نیل به آسایش، آرامش و وحدت عمومی محسوب می‌شود.

قانون معیار بسیار خوبی است؛ وسیله‌ای است برای آسایش کشور، آرامش کشور، حفظ وحدت ملی، ادامه راه عمومی (۱۳۹۲/۰۲/۲۵). اگر امنیت را می‌خواهیم، بایستی دست مفسد و سوءاستفاده‌چی و دور زننده قانون و شکننده قانون بسته بشود... (۱۳۹۲/۱۲/۲۰).

در نمودار شماره (۸) مضامین و نتایج مربوط به «قانونمندی و فساد ستیزی» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

نمودار ۸: مضامین کلیدی و نتایج «قانونمندی و فساد ستیزی» به‌عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

۵- تأمینات مادی و روانی: آسایش ملت در گرو مؤلفه‌هایی همچون سلامت، رفاه، استقلال، عزت و مصون بودن از آسیب‌های اجتماعی است. تأمینات مادی و روانی سبب خنثی شدن مطامع دشمنان نیز تلقی می‌شود.

تولید در عرصه‌های گوناگون یکی از بسترهای لازم برای تحقق امنیت است که در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی از سوی رهبری تشریح شده است:

تولید در یک گستره وسیع باید شعار ملت باشد؛ تولید کار، تولید علم، تولید فناوری، تولید ثروت، تولید معرفت، تولید فرصت، تولید عزت و منزلت، تولید کالا و تولید انسان‌های کارآمد. این‌ها همه تولید است. رمز سعادت ملت ما در این است که در این گستره وسیع، هم دولت و هم ملت بر این تولید همت بگذاریم. این تأمین‌کننده امنیت ملی و اقتدار و پیشرفت کشور است. این یک جهاد است (۱۳۸۵/۰۱/۰۱).

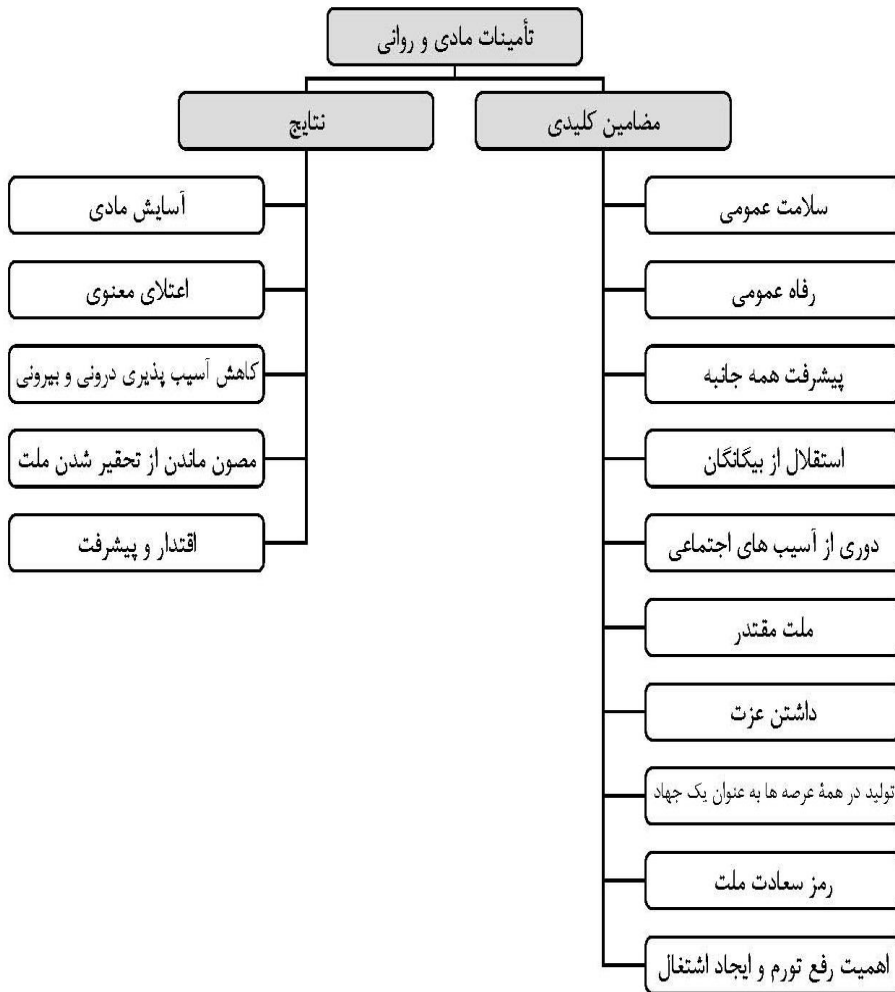
یکی از مصادیق تأمینات مادی، شرایط مطلوب اقتصادی و معیشتی برای مردم است که در تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی به آن اشاره شده است:

در کشوری که تورم در حد مطلوب باشد، اشتغال در حد مطلوب باشد، آنجا عموم مردم در راحتی و آسایش و رفاه زندگی خواهند کرد (۱۳۹۲/۱۲/۲۰).

ایشان با تأکید زیاد بر مفهوم «عزت ملی»، به‌عنوان بستری برای امنیت بر این باورند:

..اگر عزت باشد، امنیت هم خواهد آمد؛ اگر امنیت بود، پیشرفت هم عملی خواهد بود؛ والا اگر یک ملت تحقیر شد، همه چیز او به بازی گرفته خواهد شد؛ حتی امنیت او، حتی ثروت او و همه چیز او؛ (۱۳۹۳/۱۱/۱۹).

در نمودار شماره (۹) مضامین و نتایج مربوط به «تأمینات مادی و روانی» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

نمودار ۹: مضامین کلیدی و نتایج «تأمینات مادی و روانی» به عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

۶- وحدت درونی و اقسام آن: اتحاد از ضروریات اساسی برای تحقق امنیت و آرامش است. حدمرز اختلافات سلیقه عبارت از اصول احترام به اسلام و قرآن و همچنین پاسداری از انقلاب، راه امام خمینی (ره)، عزت و استقلال است.

هر اختلاف سلیقه‌ای هم باشد، اصل احترام به اسلام، احترام به قرآن، پاسداری از انقلاب، پاسداری از راه امام بزرگوار، پاسداری از عزت و استقلال این کشور، تلاش

برای آسوده کردن خاطر ملت و از بین بردن مشکلات، بر جای خود مستحکم و محفوظ است (۱۳۷۷/۱۰/۲۸).

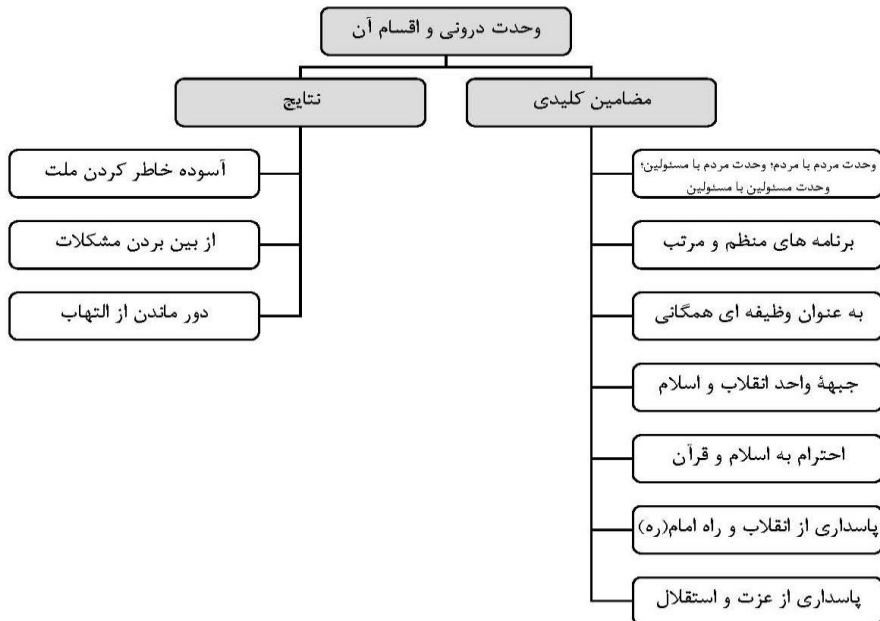
فقدان وحدت را عامل بروز ناامنی معرفی کرده‌اند:

اگر وحدت نباشد، امنیت ملی هم به خطر می‌افتد و ایجاد ناامنی می‌شود (۱۳۷۹/۰۱/۲۶). یکی از عوامل ایجاد امنیت اتحاد مردم است (۱۳۷۹/۱۱/۲۵).

ثمره وحدت، دوری از التهابات گوناگون در جامعه است.

... وحدت کلمه آحاد ملت و نخبگان و مسئولان در مبانی اصولی است... مردم باید احساس امنیت سیاسی و روانی بکنند؛ فضای روانی جامعه دچار التهاب نباشد (۱۳۸۷/۰۶/۲۹).

در نمودار شماره (۱۰) مضامین و نتایج مربوط به «وحدت درونی و اقسام آن» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

نمودار ۱۰: مضامین کلیدی و نتایج «وحدت درونی و اقسام آن» به‌عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

۷- حضور و همراهی اقشار مردم: حضور مردم در عرصه‌های مختلف یکی از پشتوانه‌های مستحکم امنیت و آرامش است. در حقیقت، رابطه‌ای متقابل بین حضور مردم با منفعت‌های متعلق به آنان وجود دارد.

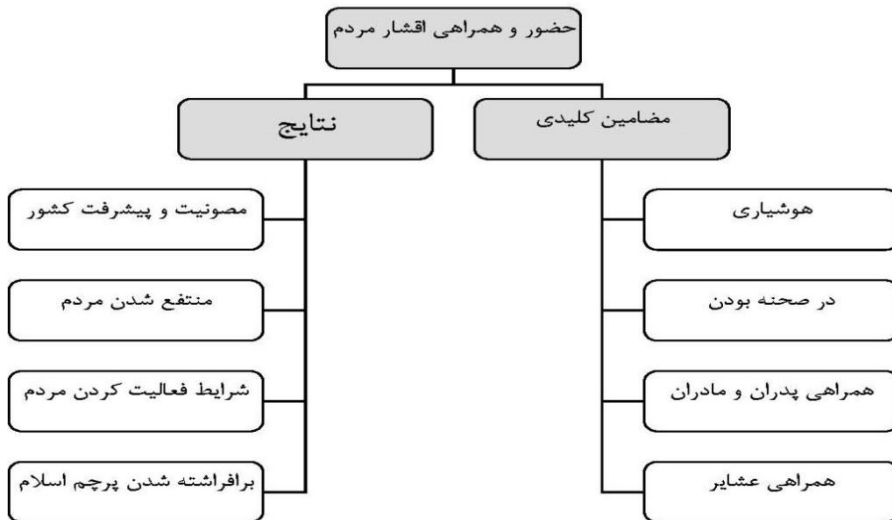
در صورتی که این امنیت حاصل شود، آن وقت در محیط امن... مرد و زن مسلمان می‌توانند فعالیت خودشان را بکنند (۱۳۷۵/۱۲/۲۰).

ایشان «شعور و درک مردم» در ایجاد امنیت را یک تفضّل الهی به حساب آوردند: این (امنیت) خیلی نعمت بزرگی است. این ناشی از تفضّل الهی و ناشی از شعور و درک مردم ماست (۱۳۸۸/۰۳/۲۲).

از نظر رهبری، مردم به‌عنوان پشتوانه ثبات کشور تلقی می‌شوند:

خود آحاد ملت پشتوانه این ثبات و استقراری هستند که در کشور وجود دارد... بیش‌ترین فایده این ثبات و استقرار در نظام سیاسی کشور، متوجه و عاید خود مردم است (۱۳۹۱/۰۷/۲۴).

در نمودار شماره (۱۱) مضامین و نتایج مربوط به «حضور و همراهی اقشار مردم» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

نمودار ۱۱: مضامین کلیدی و نتایج «حضور و همراهی اقشار مردم» به‌عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

۸- پیشرفت‌های علمی: یکی از وظایف نهادهای علمی در جامعه، توسعه علم، پژوهش و نوآوری است. این رسالت، تقویت امنیت بلندمدت را تأمین خواهد کرد. چنین پیشرفت‌هایی باید در کنار و با توجه به مبانی دینی باشد. از نظر مقام معظم رهبری، حرکت علمی نیازی «مضاعف و مؤکد» برای تحقق امنیت است:

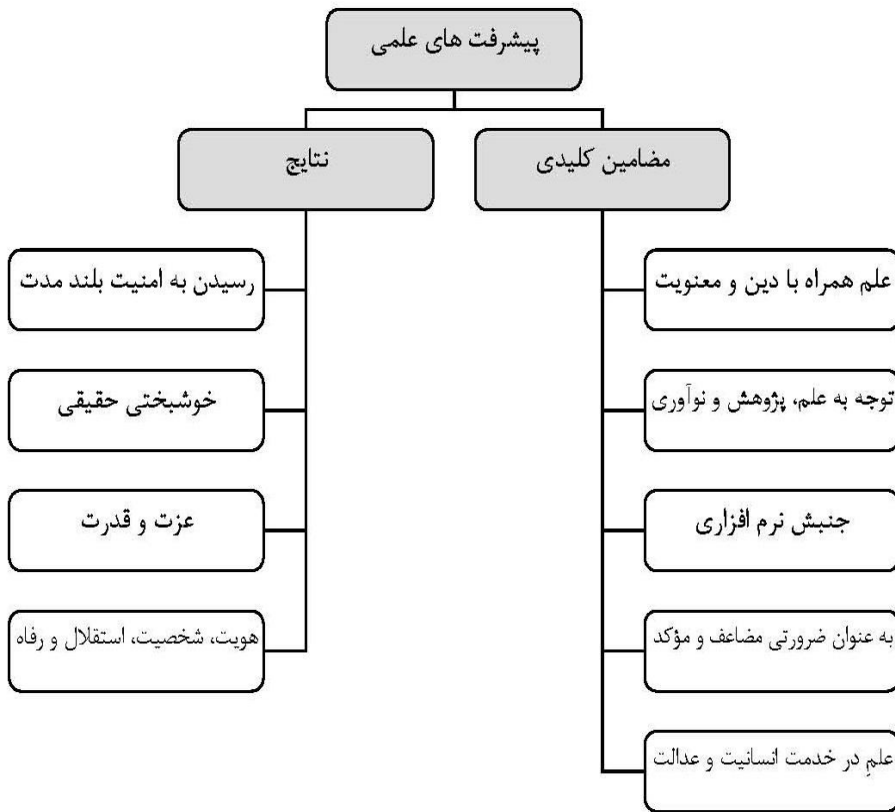
مسئولیت ایجاد زمینه‌ها و شرایط هم یکایک افراد جامعه اعم از عموم مردم و نخبگان و هم سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی هستند. از این رو، تحقق این دو امر مهم در گرو مسئولیت‌پذیری همگانی است.

حرکت علمی برای کشور ما یک ضرورت مضاعف است... ما می‌خواهیم علم در خدمت انسانیت باشد، در خدمت عدالت باشد، صلح و امنیت باشد (۱۳۸۶/۰۶/۱۲).

علم همراه با دین و معنویت، مطلوب و مورد نظر است:

غرب جامعه دانشمندی است، اما جامعه خوشبختی نیست. در آنجا امنیت اخلاقی نیست، امنیت روانی نیست، انسجام خانوادگی نیست، اخلاق نیست، معنویت نیست... ما این را نمی‌خواهیم... ما امنیت حقیقی و معنوی می‌خواهیم. بدون علم نمی‌شود، با علم بدون دین هم نمی‌شود (۱۳۹۰/۰۶/۰۲).

در نمودار شماره (۱۲) مضامین و نتایج مربوط به «پیشرفت‌های علمی» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

نمودار ۱۲: مضامین کلیدی و نتایج «پیشرفت‌های علمی» به‌عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

۹- **عدالت عمومی:** استقرار و تقویت عدالت برای عموم مردم یکی از بسترهای ایجاد امنیت و آرامش است. در بهره‌مندی از امنیت، همگان سهم دارند؛ به‌عبارت‌دیگر، امنیت متعلق به قشری خاص از جامعه نیست. وظیفه تأمین امنیت برای عموم شهروندان تا جایی اهمیت دارد که بحث از اعتقاد آن افراد (مورد حمایت و تحت امنیت) به اسلام و نظام جمهوری اسلامی نیز در آن راه ندارد... توجه به صلاح عموم مردم در مقابل صلاح عده‌ای خاص، ازجمله ضروریات برای گسترش امنیت است.

عدالت که نباشد، امنیت هم در خدمت طبقه مرفه و برخوردار و سوءاستفاده‌چی

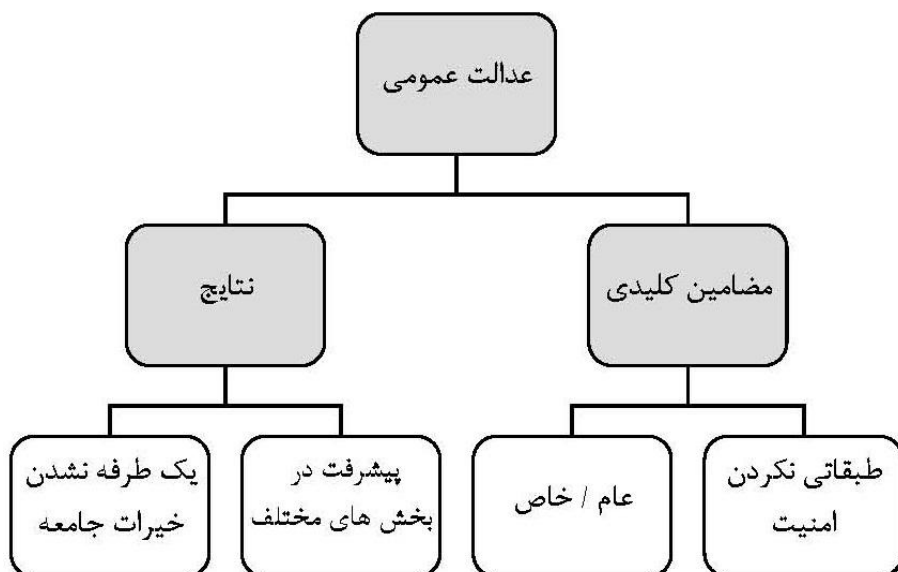
است. اگر عدالت نباشد، همه خیرات به یک طرف می‌رود (۱۳۷۷/۰۴/۰۷).

امنیت به‌عنوان یک حق شهروندی و برای تمام مردم، است:

هر کس در ظلّ نظام اسلامی زندگی می‌کند، باید ... از حقوق شهروندی و امنیت برخوردار باشد (۱۳۸۰/۰۶/۱۵).

کشور باید پیشرفت کند. پیشرفت در همه بخش‌ها... پیشرفت در همه عرصه‌ها از جمله امنیت نیازمند تمهیدات لازم در تحقق عدالت است... همه این پیشرفت‌ها باید در سایه عدالت و در کنار تأمین عدالت باشد (۱۳۸۷/۰۱/۰۱).

در نمودار شماره (۱۳) مضامین و نتایج مربوط به «عدالت عمومی» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

نمودار ۱۳: مضامین کلیدی و نتایج «عدالت عمومی» به‌عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

۱۰- استحکام سازمان‌ها و تشکیلات دفاعی و امنیتی: تقویت سد دفاعی ملی، حفظ استحکام تشکیلاتی و ابزارهای مربوط به آن شرطی لازم برای برقراری امنیت است. این ویژگی باید در کنار روحیه انقلابی قرار داشته باشد. در نتیجه، افزایش نفوذ و اقتدار کشور به تثبیت امنیت و استقلال کمک خواهد کرد. نفوذ و اقتدار منطقه‌ای بستری مهم برای امنیت است:

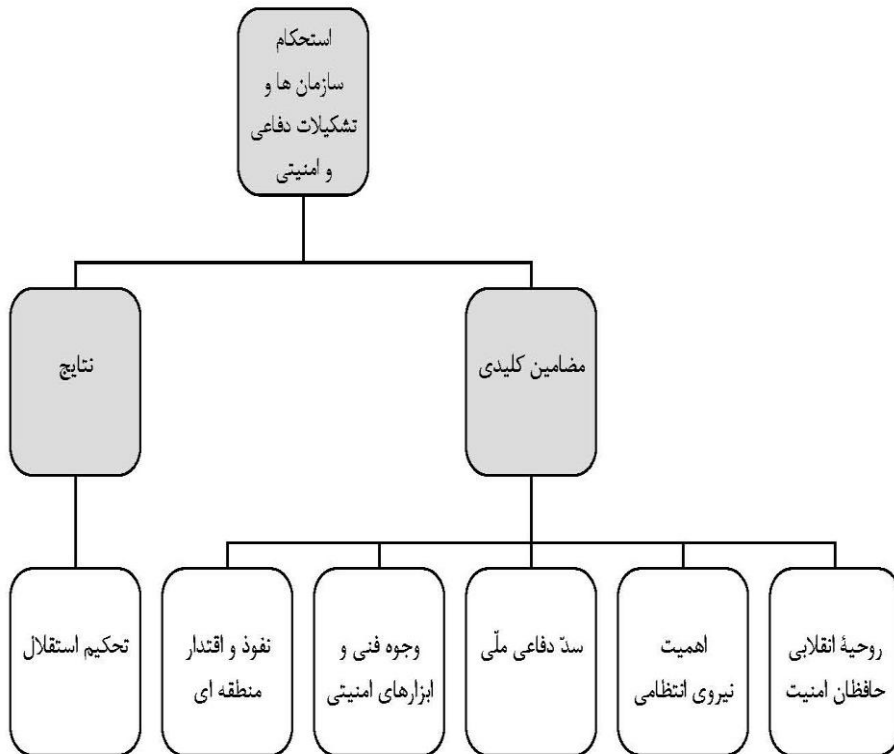

نفوذ و اقتدار منطقه‌ای یک ملت و یک کشور پشتوانه استقلال و امنیت کشور است و مهم است (۱۳۹۲/۰۱/۰۱).

نیروهای مسلح به‌عنوان زمینه‌سازان امنیت هستند:

امروز امنیت در کشور وجود دارد و این به خاطر زحمات نیروهای نظامی ما و نیروهای امنیتی ماست ... (۱۳۹۵/۰۶/۰۳).

در نمودار شماره (۱۴) مضامین و نتایج مربوط به «استحکام سازمان‌ها و تشکیلات دفاعی و امنیتی» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

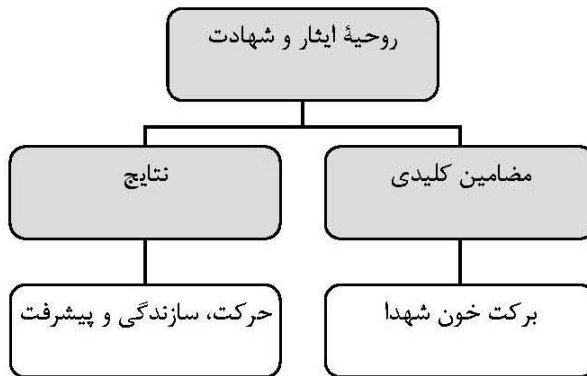

نمودار ۱۴: مضامین کلیدی و نتایج «استحکام سازمان‌ها و تشکیلات دفاعی و امنیتی» به‌عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

۱۱- روحیه ایثار و شهادت: ایجاد امنیت و آرامش مستلزم داشتن روحیه ایثار و شهادت است که زمینه‌ای برای حرکت، کار، سازندگی و انواع پیشرفت در کشور خواهد شد.

این امنیتی که امروز در کشور ما هست، این حرکت عظیمی که امروز به سمت سازندگی این کشور هست... همه به برکت خون شهداست (۱۳۸۸/۰۳/۰۳).

در نمودار شماره (۱۵) مضامین و نتایج مربوط به «روحیه ایثار و شهادت» به‌عنوان بخشی از زمینه‌ها و شرایط امنیت و آرامش خلاصه شده است:

نمودار ۱۵: مضامین کلیدی و نتایج «روحیه ایثار و شهادت» به‌عنوان زمینه‌ای لازم برای امنیت و آرامش

بحث و نتیجه‌گیری

در منظومه فکری رهبر انقلاب اسلامی، مؤلفه‌های امنیت و آرامش مفاهیمی متعلق به جهان‌بینی اسلامی هستند که در آن، به سطوح فرد و جامعه به همراه ملاحظات مادی و معنوی مربوط به آن‌ها توجه شده است. از این‌رو، نگرشی مجموعه‌ای شکل می‌گیرد که بر طبق آن، رفتار عاملان اجتماعی بر آینده جامعه انسانی تأثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر، نوعی نگرش تعاملی رفت و برگشتی قابل ترسیم است؛ به گونه‌ای که پدیده‌های روانی و اجتماعی در آن بر یکدیگر تأثیر گذاشته، یکدیگر را محدود و مشروط می‌کنند و وضعیتی در حال شدن به سمت پویایی در جریان است؛ بنابراین، مخاطب با نگرشی فراتر از مفهوم امنیت و آرامش مندرج در نظریات مرسوم مواجه است.

به‌طور کلی، سنت تفکر اجتماعی متفکرانی همچون رهبر انقلاب اسلامی برآمده از اندیشه روبه‌جلو و پویای شیعی است. تفکری که حیات اجتماعی با باورهای انقلابی و ارزشی مماس هستند. جست‌وجوی امنیت و آرامش به معنای حقیقی، باید در اسلام و باورهای ایمانی پیگیری شود. در بازخوانی بیانات رهبر انقلاب، مشخص است که ایشان به‌طور مکرر، آرامش و سکینه را با ایمان پیوند می‌دهند. وجه تمایز و تفرق امنیت و آسودگی در چنین تفکری با تفکر برآمده از دنیای غرب نیز به همین مسئله مربوط است.

اساساً، در تفکر مقام معظم رهبری، چشم‌انداز تمدنی نسبت به مفاهیم اساسی متعلق به حیات اجتماعی از جمله امنیت وجود دارد. تمدنی که طلیعه آن ظهور انقلاب اسلامی است. ضمانت رسیدن به آن نقطه مطلوب، در گرو اهتمام عاملان اجتماعی و مؤمنین نسبت به دین‌مداری است. دور ماندن از تلاطم‌های روحی و معنوی یکی از تأکیدات معظم له برای نیل به امنیت و آرامش است. در این صورت، اختلالات اجتماعی نیز رنگ خواهند باخت. در یک نگاه کلی، ساختن فرد (خودسازی) مقدمه ساختن حیات اجتماعی است.

رهبر انقلاب اسلامی امنیت را لازمه پیشرفت‌های متعدد در جامعه می‌دانند. هم ثبات و هم تحرک اجتماعی با مقوله امنیت درهم‌تنیده‌اند. عدالت اجتماعی به‌عنوان یک آرمان بشری نیازمند امنیت است. در این صورت، اعتلای فرهنگی و روحیه نشاط و حرکت شکل خواهد گرفت. اتصال دو مفهوم امنیت و فطرت، یکی دیگر از برجستگی‌های فکری مقام معظم رهبری است که بر طبق آن، گرایش درونی بشر به سمت تحقق امنیت و رسیدن به آن است.

حیات طیبه و سبک زندگی اسلامی به‌عنوان هدف انقلاب اسلامی در سایه امنیت محقق می‌شود؛ بنابراین، پاسداری از حریم امنیت و آرامش عمومی و فردی ابعاد گوناگونی را شامل می‌شود. با نگاهی به اقسام امنیت از دیدگاه رهبری، مشخص می‌شود که سطوح فردی تا جمعی و ذهنی تا عینی در عرصه زندگی متصل به مفهوم امنیت است.

مفهوم «جنگ امنیتی» که از سوی رهبر انقلاب به کار رفته است، نشان‌دهنده ضرورت حفظ و تقویت هوشیاری در برابر دشمنان نظام است. ریشه جنگ امنیتی، مواجهه و مقابله تمدنی است. این جنگ صرفاً ابعاد سخت‌افزاری را در برنمی‌گیرد، بلکه

سطوح نرم‌افزاری و فکر افزاری را نیز شامل می‌شود. به همین دلیل، ایشان به‌طور مداوم از لزوم حفاظت اخلاقی و روحی سخن گفته‌اند. وظیفه نهادهای متولی امنیت این است که شقوق متنوع امنیت را حفاظت و مواظبت نمایند. در این مسیر، باید از تبلیغات رسانه‌ای و فرهنگی بیشترین بهره گرفته شود.

امنیت به مفهوم «سعادت» و نیز شکوفایی دنیایی و اخروی انسان ضمیمه شده است. از این‌رو، عاملان ایجاد امنیت وظیفه‌ای سترگ و خطیر دارند. در این زمینه، باید برنامه‌های متعدد دشمن‌پایش و متناسب با آن، برنامه‌ریزی و اقدام شود. ایشان به ضرورت «جهاد» در راه امنیت اشاره کرده‌اند. نهادهای متولی پاسداری از امنیت همواره باید به دنبال جلوگیری از تخریب زندگی مردم به‌ویژه جوانان باشند. وظیفه تأمین امنیت صرفاً متوجه سازمان‌ها و نهادهای نظامی، انتظامی و امنیت نیست؛ بلکه رهبر انقلاب اسلامی تلاش همگان برای حفظ آن را مطرح کرده‌اند. در این باره، نقش نیروهای ارزشی و انقلابی برجسته‌تر است. التزام به قانون در مسیر تأمین امنیت یکی از ضرورت‌هاست. همچنین، ایثار و شهادت افتخاری بزرگ خواهد بود.

همان‌طور که اشاره شد، امنیت در برنامه کلان اسلام، هم شامل ابعاد مادی و هم غیرمادی است. برخورداری مادی و معیشتی، رفاه عمومی و مولد بودن، به حفظ و استمرار امنیت و آرامش یاری می‌رساند. به دنبال نام‌گذاری شعار سال‌های اخیر از سوی رهبر انقلاب با مضامینی اقتصادی، ضرورت اهتمام مسئولین به معیشت مردم برجسته شده است؛ چنان‌چه قلمرو اقتصاد ضعیف و ناتوان باشد، امنیت پایدار و فراگیر به مخاطره خواهد افتاد. این موضوع ناشی از همان اندیشه مجموعه نگر معظم له است که به آن اشاره شد. تأمین احتیاج‌های مادی به کاهش آسیب‌پذیری درونی کمک می‌کند و «عزت ملی» را به همراه خواهد داشت.

به دور بودن از التهابات سیاسی داخلی و التزام به اصل وحدت از جمله ضمانت‌های تحقق امنیت و آرامش است. امنیت مقوله‌ای فارغ از تعلقات جناحی، قومی، مذهبی یا قشری است؛ زیرا یکی از حقوق اساسی بشری و شهروندی به حساب می‌آید. مصونیت همگان در برابر تهاجمات ضد امنیتی مستلزم پایبندی و توجه آحاد مختلف (مردم و مسئولین) است. امنیت حق تمامی کسانی است که در قلمرو سرزمینی جمهوری اسلامی ایران ساکن هستند. از این‌رو، نباید این مقوله را به سمت یا جهتی خاص متمایل کرد.

یکی از توجهات ویژه مقام معظم رهبری، ضرورت توسعه و پیشرفت علمی در جامعه است. به‌روز بودن و داشتن بینش علمی سبب می‌شود تا ساختارهای جامعه به شیوه‌ای مطلوب بنا گذاشته شوند. در این صورت، ارکان نظام اجتماعی به‌عنوان یک عامل بازدارنده در برابر تهدیدهای احتمالی عمل خواهد کرد. همچنین، امنیت بلندمدت پی‌ریزی خواهد شد. شرط این موضوع، همراهی علم با دین و اتحاد دانشمندان با باورهای دینی است.

دشمن‌شناسی با مسئله پایدار کردن امنیت مرتبط است. در دکترین امنیتی فرمانده معظم کل قوا، دشمن، متکثر است. نگرش کلاسیک به مقوله امنیت و نظم جامعه، نگرشی سلبی بوده که در آن، دشمن به دنبال ایجاد ناامنی‌های عینی، مشهود و ملموس است؛ اما نگرش متأخر نسبت به امنیت، عمدتاً جنبه ایجابی و پیشگیرانه دارد و ناامنی را متکثر در فضای واقعی، مجازی و ذهنی می‌داند. دشمن در نگرش اخیر، به سطوح فرهنگی و اخلاقی وارد می‌شود و مشی خود را تبلیغ، فضا سازی و تهاجم فرهنگی قرار می‌دهد. اگر در نگرش کلاسیک، هدف اصلی «حذف» مردم و نیروهای جبهه مقابل بود، در نگرش جدید، «جذب» آنان به سمت مقاصد خود (دشمن) دنبال می‌شود. رخنه و نفوذ در اعتقادات مردم نیازمند هوشیاری مضاعف است. به همین دلیل، در انگاره و دکترین امنیتی نظام جمهوری اسلامی ایران، امنیت علاوه بر جنبه نهاد-مدارانه به جنبه مردم-مدارانه نیز معطوف است. نیروی محرک و انگیزاننده نهادهای انقلابی و مردم چیزی جز پایبندی به ارزش‌های اسلامی نیست. پس استمرار جامعه امن، مستلزم درونی شدن وظیفه همگانی از جمله خانواده در قبال امنیت است.

پیشنهادها

برای برقراری آرامش و امنیت می‌بایست در وهله اول به زمینه‌های ایجاد این دو پدیده توجه داشت. عوامل مادی و غیرمادی در داخل و بیرون از مرزهای جامعه می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

۱- توجه بیش‌ازپیش به استعداد های درونی از سوی سازمان‌های ذی‌ربط و بهره‌گیری از علوم دانش‌بنیان برای حرکت همپای پیشرفت‌های علمی جهان به‌نحوی که در انجام امور محوله بتواند از فناوری روز و کارآمد برخوردار گردد.

۲- گسترش سبک زندگی اسلامی با دوری جستن از اشرافیت گرایی و تجمل پرستی به ویژه از سوی نهادهای فرهنگ ساز جامعه از جمله رسانه های ارتباط جمعی و نهادهای فرهنگی جامعه.

۳- قانون مداری و حفظ عدالت عمومی، توجه به حقوق مردم و ارتقاء قوانین شهروندی و مقابله با هرگونه فساد که موجب برهم زدن امنیت اجتماعی و آرامش خاطر افراد جامعه است.

۴- لزوم هوشیاری و توجه بیش از پیش به ترفندها و دسیسه های دشمنان انقلاب و روزآمد کردن ابزار و ادوات دفاعی اعم از نرم افزاری و سخت افزاری برای استحکام بخشی به تشکیلات دفاعی و امنیتی

۵- توجه به معیشت مردم از سوی سازمان های ذی ربط و تأمین مایحتاج روزانه افراد جامعه اعم از شغل، درآمد و سایر امکانات مادی و غیرمادی دیگر که عامل برقراری آرامش خاطر برای مردم است.

منابع

- بوزان، باری (۱۳۷۸). «مردم، دولت‌ها و هراس». (ترجمه ناشر)، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- اتزیونی، آمیتای (۱۳۵۲). «سازمان‌های جدید». (ترجمه مسعود رضوی)، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- استیسی، رالف دی (۱۳۸۴). «تفکر استراتژیک در سازمان». (ترجمه م. قدمی)، تهران: مؤسسه پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
- اعرابی، سید محمد؛ دهقان، نبی اله (۱۳۹۰). «روش‌های تحقیق در مدیریت راهبردی». فصلنامه راهبرد، پاییز ۱۳۹۰، شماره شصت.
- بوزان، باری (۱۳۷۸). «مردم، دولت‌ها و هراس». گزیده مقالات سیاسی-امنیتی، چاپ دوم. جلد اول، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بوفر، آندر (۱۳۶۹). «مقدمه‌ای بر استراتژی». (ترجمه مسعود کشاورز)، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
- ترویانوویچ، باکوروکس (۱۳۸۳). «پلیس جامعه‌محور». (ترجمه مرکز مطالعات و تحقیقات کاربردی طرح و برنامه ناجا)، تهران: نشر فراست.
- حسینی، محمدرضا (۱۳۹۶). «راهکارهای ایجاد آرامش در زندگی فردی و اجتماعی». بازیابی از: <http://old.ido.ir/a.aspxa=۱۳۸۹۱۲۱۴۰۹>
- خلیلی، رضا (۱۳۸۱). «مهاجرت نخبگان، پدیده‌ای اجتماعی با موضوع امنیت ملی». فصلنامه مطالعات راهبردی. شماره هفدهم.
- خدادادی، علیمردان (۱۳۸۶). «معرفی و خلاصه کتاب خارجی: راهنمای راهبرد دانشکده جنگ ارتش آمریکا». ماهنامه نگرش راهبردی، شماره ۷۷ و ۷۸. صص ۲۰۴-۱۹۱.
- دیوید، فرد. آر (۱۳۷۹). «مدیریت استراتژیک». (ترجمه ر. پارسائیان و س. اعرابی)، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- فلیک، اووه (۱۳۹۲). «درآمدی بر تحقیق کیفی». (ترجمه هادی جلیلی)، تهران: نشر نی.
- کیوی، ریمون؛ کامپنهود، لوک وان (۱۳۸۹). «روش تحقیق در علوم اجتماعی». (ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر). تهران: توتیا.
- محمدی لرد، عبدالمحمود (۱۳۹۲). «مدل تحلیل راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری». فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره شصت و دو، صص ۲۹-۷.

- معین، محمد (۱۳۸۶). «فرهنگ فارسی». چاپ دوم، تهران: انتشارات تامن.
- مهاجرنیا، محسن (۱۳۹۶). «نظام سیاست اسلامی در کتاب منظومه فکری آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای». تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- میرزایی، جلیل (۱۳۹۵). «کیفی پژوهی: پژوهش، پژوهشگری و پژوهش‌نامه نویسی». تهران: نشر فوژان.
- هیکس، هربرت؛ گولت، سی.ری (۱۳۷۴). «تئوری‌های سازمان و مدیریت». (ترجمه گوئل کوهن)، تهران: نشر اطلاعات.
- تاریخ و مخاطبان سخنرانی‌های استفاده‌شده مورد استفاده در مقاله از مقام معظم رهبری
- دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی ۱۳۷۰/۰۱/۲۹
- دیدار روحانیون دفتر نمایندگی ولی‌فقیه در امور اهل سنت ۱۳۷۰/۰۸/۲۷
- دیدار جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی ۱۳۷۲/۱۱/۰۲
- پایگاه دریایی نوشهر ۱۳۷۲/۰۲/۱۸
- دیدار اقشار مختلف مردم ۱۳۷۳/۰۴/۲۹
- دیدار کارمندان و کارکنان دولت ۱۳۷۵/۰۶/۰۷
- دیدار جمعی از بسیجیان سراسر کشور ۱۳۷۵/۰۸/۳۰
- دیدار جمعی از پاسداران ۱۳۷۵/۰۹/۲۴
- اجتماع زنان خوزستان ۱۳۷۵/۱۲/۲۰
- دیدار جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی ۱۳۷۶/۰۴/۲۵
- دیدار جمعی از فرماندهان سپاه ۱۳۷۶/۰۶/۲۶
- دیدار مسئولان دستگاه قضایی ۱۳۷۷/۰۴/۰۷
- خطبه‌های نماز عید فطر ۱۳۷۷/۱۰/۲۸
- دیدار جمعی از روحانیون ۱۳۷۸/۰۱/۲۳
- خطبه‌های نماز جمعه ۱۳۷۸/۰۵/۰۸
- دیدار جمعی از بسیجیان ۱۳۷۸/۰۶/۱۰
- اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا (ع) ۱۳۷۹/۰۱/۰۶

خطبه‌های نماز جمعه تهران	۱۳۷۹/۰۱/۲۶	-
مراسم فارغ‌التحصیلی جمعی از کارکنان نیروی انتظامی	۱۳۷۹/۰۷/۱۸	-
دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها	۱۳۷۹/۱۱/۲۵	-
دیدار اعضای مجلس خبرگان	۱۳۸۰/۰۶/۱۵	-
دیدار خانواده‌های شهدای نیروهای مسلح	۱۳۸۰/۰۷/۰۴	-
مراسم مشترک یگان‌های نظامی استان کرمان	۱۳۸۴/۰۲/۱۵	-
دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی	۱۳۸۵/۰۱/۰۱	-
دیدار نخبگان جوان	۱۳۸۶/۰۶/۱۲	-
دیدار مردم یزد	۱۳۸۶/۱۰/۱۲	-
اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی	۱۳۸۷/۰۱/۰۱	-
مراسم نظامی مشترک یگان‌های نیروهای مسلح استان فارس	۱۳۸۷/۰۲/۱۲	-
دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز	۱۳۸۷/۰۲/۱۴	-
خطبه‌های نماز جمعه تهران	۱۳۸۷/۰۶/۲۹	-
مراسم مشترک نیروهای مسلح استان کردستان	۱۳۸۸/۰۲/۲۳	-
دیدار سران و معتمدان عشایر کردستان	۱۳۸۸/۰۲/۲۴	-
سالروز عید سعید مبعث	۱۳۸۸/۰۴/۲۹	-
اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی	۱۳۸۹/۰۱/۰۱	-
دیدار مسئولان نظام در روز عید مبعث	۱۳۸۹/۰۴/۱۹	-
اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی	۱۳۹۰/۰۶/۲۶	-
دانشگاه علوم انتظامی	۱۳۹۰/۰۶/۲۹	-
دیدار فرماندهان نیروی هوایی ارتش	۱۳۹۰/۱۱/۱۹	-
اجتماع مردم شیروان	۱۳۹۱/۰۷/۲۴	-
دیدار مردم آذربایجان شرقی	۱۳۹۱/۱۱/۲۸	-
حرم مطهر رضوی	۱۳۹۲/۰۱/۰۱	-

- دیدار اقشار مختلف مردم ۱۳۹۲/۰۲/۲۵
- بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی ۱۳۹۲/۰۳/۱۷
- بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۲/۰۶/۱۴
- جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۲/۱۲/۲۰
- دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ۱۳۹۳/۱۱/۱۹
- دیدار فرماندهان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ۱۳۹۴/۰۲/۰۶
- دیدار فرماندهان و مسئولان نیروی انتظامی ۱۳۹۵/۰۲/۱۹
- دیدار اقشار مختلف مردم ۱۳۹۵/۰۵/۱۱
- خطبه‌های نماز عید فطر ۱۳۹۶/۰۴/۰۵
- Daymon, C. & Holloway, I. (۲۰۰۵). *Qualitative Research Methods in Public Relations & Marketing Communications*, London & U.S.: Routledge
- Downey, Jim (۲۰۰۷); *Strategic Analysis Tools*, London: The Chartered Institute of Management Accountants.
- Jones, Richard W. (۱۹۹۹). *Security, Strategy, and Critical Theory*, London, Lynne Rienner Publications.
- Mintzberg, H. (۱۹۹۴). "The nice and fall of strategic planning" prentice Hal.
- Mueller, George. C, & Mone, Mark. A (۲۰۰۷); "Formal Strategic Analyses and ORargtiaonniazla Mtioondaell --Parsons Talcot., (۱۹۶۰). *structure & prcess in modern societies*
- Price, D. (۱۹۶۵). "Networks of Scientific Papers", *Science*, ۱۴۹, pp۵۱۰-۵۱۵
- Scott, J. (۱۹۹۰). *A Matter of Record-Documentary Sources in Social Research*, Cambridge: Polity
- Maslow, A. H. (۱۹۵۲). *Manual for the security – Insecurity Inventory*. Alifornia Consulting Psychological press.

Archive of SID